

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΑΡΝΟΛΔΟΣ ΜΠΟΒΕ

Ο ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΛΒΕΤΟΣ

Τὴν 11 Μαΐου ἀπέβιωσεν εἰς ἡλικίαν 60 ἐτῶν, ἐν Βέρνη τῆς Ἑλβετίας, ὁ Ἀρνόλδος Μποβέ,

ΑΡΝΟΛΔΟΣ ΜΠΟΒΕ
1843 - 1903

προσωπικότης ἐκ τῶν διασημοτέρων ἐν τῇ Χριστιανικῇ φιλανθρωπίᾳ. Ἡ ἀπόλεια αὐτοῦ ὑπῆρξε γεγονός οὐ μόνον διὰ τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ὑπὲρ τῆς περιθάλψεως τῆς ὁποίας εἶχεν ἀφιερῶσει ὁλόκληρον τὸν βίον καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Ἡ ἐνεργητικὴ τοῦ ἀνδρὸς δράσις ἐπεξετάθη

ταχέως ἐκ τῆς πρωτεύουσας τῆς Συμπολιτείας, ὅπου ἐχρημάτισεν ἐπὶ 28 ἔτη ποιμὴν τῆς Γαλλογλώσσου Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας, εἰς ὅλην τὴν Ἑλβετίαν. Τὸ ὄνομά του εἶνε ἐπίσης γνωστὸν εἰς πλείστας ξένας χώρας, ἰδιαιτέρως ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν Γαλλίᾳ, ὅπου ἀφθόνως παρέσχεν ὑπὲρ ἀγαθοεργῶν σκοπῶν τὴν πολυτιμὸν του ἀτομικὴν δράσιν.

Ὅτε, μετὰ τὸν ἡμέτερον ἀτυχῆ πόλεμον τοῦ 1897, διωργανώθησαν ἐν Ἑλβετίᾳ οἱ φιλελληνικοὶ ἔργνοι πρὸς περίθαλψιν τῶν θυμάτων τοῦ πολέμου, ὁ Μποβέ οὐ μόνον χρηματικῶς πλουσίως συνεισέφερεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑπ' ἐξουσιῶν ἐλθετικῶν προσωπικοτήτων ὑπογεγραμμένην ἔκκλησιν συνέστησε θερμῶς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ ὑπὲρ «τῶν ἀδελφῶν Ἑλλήνων».

Ἡ τελευταία αὕτη φράσις δεικνύει τὴν πρωτίστην τῶν ἀρετῶν τοῦ ἀειμνήστου ἀνδρὸς, τὴν χριστιανικὴν ἀγαθότητα, ἣτις τὴν κατέστησε δημοφιλέστατον. Ὅσοι εἶχον τὸ εὐτύχημα νὰ τὸν πλησιάζον, κατεκτῶντο κυριόλεκτως ὑπὸ τῆς ἀρετῆς ταύτης καὶ ἐαγνητεύοντο ὑπὸ τῶν εὐγενῶν καὶ ὕψηλῶν αὐτοῦ αἰσθημάτων.

Κατὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ κατεδείχθη τὸ μέγεθος τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὑπολήψεως, ἧν ἀπέλαυεν. Ὁμοφώνως αἱ ἡμερησίδες πάσης πολιτικῆς χροιάς ἀνεγνώρισαν τὰ πολύτιμα τοῦ ἀγαθοῦ καὶ προτύπου τούτου χριστιανοῦ προσόντα. Κατὰ τὴν κηδείαν του παρευρέθησαν καὶ ἐξεφώνησαν ἐνθουσιῶδεις λόγους ἀντιπρόσωποι οὐ μόνον διαφόρων μερῶν τῆς Ἑλ-

βετίας ἀλλὰ καὶ τῆς ἀλλοδαπῆς. Μεταξὺ τῶν πολυαρίθμων στεφάνων διεκρίνοντο ὁ τῶν πρώην ἀλκοολικῶν, οὗς ὁ Μποβέ ἔσωσε κατὰ χιλιάδας (διὰ τῆς ἐγκρατείας καὶ τῆς προσευχῆς), τῶν φυλακισμένων τοῦ Τόρβεργ, οὗς ἐπεσκέπτετο τακτικῶς κατὰ μῆνα, καὶ οἵτινες συνεισέφεραν τὰς γλίσχρους αὐτῶν οἰκονομίας πρὸς ἐνδείξιν τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν ἀντὶ τῆς πολυτιμοῦ παραμυθίας ἦν παρ' αὐτοῦ ἔσχον. Ὁ συνωστισμὸς τοῦ προσελθόντος πλήθους, τὸ ὅποιον εὐρίσκετο ὑπὸ τὸ κράτος αὐθρομήτου βαθυτάτης συγκινήσεως, ὑπῆρξε τοσοῦτος, ὥστε οὐδ' αὐτὴ ἡ εὐμενὴς ὑπὸ τῆς πάλευς παραχωρηθεῖσα μητρόπολις ἠδυνήθη νὰ συγκρατήσῃ πάντας τοὺς κλαίοντας τὸν πολύτιμον φίλον των.

Ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας εἰς τὸ νεκροταφεῖον, ἐπὶ ἀποστάσεως πλέον τῶν τριῶν χιλιάδων μέτρων, ἡ μακρὰ νεκρικὴ πομπὴ διήλθεν ἐπὶ ὥραν ἐν μέσῳ διπλῆς σειρᾶς συμπεπυκνωμένου πλήθους, προφανῶς συγκεκινημένου. Εἶδομεν μεταξὺ ἄλλων καταρρυμένην ἀμαξάν αὐτοῦ, ἀπακαλυφθέντα καὶ κλαίοντα ἀπαρηγόρητα. Ἐκ τῶν ἑνδεκα λόγων, οὗς ἠκούσαμεν ἐν τε τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ νεκροταφεῖῳ, πάντων σχεδὸν εὐφραδεστάτων καὶ ἐξόχων, εἰς ἐνεποίησιν ἰδιαιτέρων αἰσθησιν. Ἄνθρωπος τοῦ λαοῦ, ὁμιλῶν ἐν τῇ βερνικῇ διαλέκτῳ, προσῆλθεν ἐπὶ τοῦ τάφου καὶ ἀφοῦ ὑπέμνησεν ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἀπειραρίθμων ἐκ τοῦ ἀλκοολισμοῦ σωθέντων, προσέθηκε μετὰ σθένους: Οὐδέποτε θὰ λησμονήσω ὅ,τι με ἐδίδασξες τὸ μυστήριον τῆς θείας δυνάμεως, ἦν μοι ἐνέπνευσας, θὰ μένη ἐντός μου μέχρι τέλους τῆς ζωῆς!

Τὰς λέξεις ταύτας θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπαναλάβωσι μυριάδες ἀνθρώπων ἀναγεννηθέντων ὑπὸ τοῦ Μποβέ, ὅστις εἶχε τὸ πολύτιμον δῶρον, οὐ μόνον παρήγορον ἀνακούφισιν νὰ φέρῃ εἰς τοὺς κατὰ τὴν πάλην τοῦ βίου ὑποκυψάντας ἢ πλανηθέντας ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ὑπὸ γλυκεῖας φωνῆς συνοδευομένων πειστικῶν αὐτοῦ λόγων νὰ κατορθώνῃ ὅπως οἱ πεσόντες ἀπεκδύονται τὸν παλαιὸν ἀνθρωπον καὶ ἐν τῇ πρὸς τὸν Θεὸν ἀκραδάντῳ πίστει ἀρῶνται ζωογόνους δυνάμεις ἐν τῷ νέῳ αὐτῶν βίῳ.

Ἡ εἰκὼν, ἣν παραθέτομεν, ἀποδίδει πιστῶς τὴν τε παραδειγματικὴν ἀγαθότητα, ἣτις κατεφάνετο ἐπὶ τῆς φυσιογνωμίας τοῦ πολυκλαύστου Μποβέ, ὡς καὶ τὴν εὐθαρσῆ κόλμη, ἣν ἤντλει ἐξ ἀνεξάντλητου πηγῆς καὶ ἦν ἐπρό-

διδεν ἢ ὀλησάσαις αὐτοῦ, καὶ τὴν μεγίστην ἀπλότητα τοῦ βίου τοῦ ἀνδρός, ὅστις πλοῦτον κληρονομήσας, ἐξ ἡ λιτώτατα, ἐξοδεύων τὰ τρία τέταρτα τῶν εισοδημάτων του ὑπὲρ τῆς εὐποιίας. Τὸ μέγεθος τῆς εὐεργετικῆς αὐτοῦ κοινωνικῆς δράσεως ὑπῆρξεν ἀκαταμέτρητον, πάντες δ' οἱ πιστεύοντες δὲν ἀμφιβάλλουν ὅτι κατετάχθη «ἐν σκηναῖς δικαίων»!

Ἐν Βέρονη

ΜΙΧΑΗΛ Σ. ΚΕΠΕΤΖΗΣ

ΣΧΟΛΙΚΑ ΤΑΞΙΔΙΑ

Οἱ σχολικοὶ περίητοι καὶ τὰ διδασκαλικά ταξίδια γενικεύονται ὁσημέραι ἐν Γαλλίᾳ εἰς τὰ σχολεῖα πασῶν τῶν βαθμίδων τῆς ἐκπαίδευσως καὶ μάλιστα τῆς στοιχειώδους.

Πρὸς τελειότεραν ὀργανώσιν τούτων συνστάθη ἐν Reims κατὰ τὸ 1897 «ἐταιρεία σχολικῶν ταξιδίων», ἧς σκοπὸς εἶνε 1) νὰ ἐγείρῃ τὴν ἀμιλλαν τῶν μαθητῶν τῶν δημοτικῶν σχολείων ἀποστέλλουσα κατὰ τὴν λῆξιν τοῦ σχολικοῦ ἔτους εἰς ἐκδρομὰς τοὺς ἐπιμελεστέρους καὶ ἠθικωτέρους τῶν μαθητῶν, 2) νὰ ἐθίσῃ τοὺς παῖδας νὰ διακρίνουν ἐκ νεαρῆς ἡλικίας τὴν πραγματικὴν ἀξίαν καὶ νὰ καθοδηγήσῃ αὐτοὺς ἐκ τοῦ σχολεῖου πρὸς τὸν πρακτικὸν βίον καὶ τὴν κοινωνικὴν ἀλληλεγγύην, 3) νὰ στερεοποιήσῃ καὶ πολλαπλασιάσῃ τὰς ἐν τῷ σχολεῖῳ κτηθείσας γνώσεις καὶ νὰ ἐμποιήσῃ τὸ αἶσθημα τοῦ ἐν τῇ φύσει καὶ τῇ τέχνῃ καλοῦ, 4) νὰ διδάξῃ τὴν γεωγραφίαν καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ τύπου, ἐνθα θὰ ζήσουν οἱ πλείστοι τῶν μαθητῶν καὶ οὕτω νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτοὺς τὸ αἶσθημα τῆς φιλοπατρίας, διότι ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν μικρὰν πατρίδα εἶνε τὸ γόνιμον σπέρμα τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν μεγάλην 5) νὰ βελτιώσῃ τὴν υγίαν τῶν ἀσθενεστέρων μαθητῶν, ἐκλεγμένων ἐκ τῶν ἀπορωτέρων.

Ἡ ἐταιρεία αὕτη διοργανοῖ ὡς ἐξῆς τὰ σχολικὰ ταξίδια: Σχηματίζεται κατ' ἔτος ἐν καρναβάνιον περιλαμβάνον μαθητὰς ἐξ ὅλων τῶν δημοτικῶν σχολείων τοῦ νομοῦ, ἀρρένων τε καὶ θηλέων. Οἱ μετέχοντες τῶν ἐκδρομῶν τούτων μαθηταὶ ἀνάγκη 1) νὰ ἄγουν ἡλικίαν μετὰ τὸ ἑνδεκάτου καὶ δεκάτου τετάρτου ἔτους συμπληρωμένου, 2) νὰ εἶνε ἀναγεγραμμένον τὸ ὄνομα αὐτῶν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ σχολικοῦ ἔτους εἰς τὸν τιμητικὸν

πίνακα, 3) νὰ μὴ ἔχουν ἀπουσιάσει ἀδικαιολογητῶς πλέον ἢ δεκάκις καθ' ὅλην τὴν ἔτος. Οἱ μαθηταὶ λοιπὸν οἱ πληροῦντες τοὺς τρεῖς ἀνωτέρω δρους δικαιούνται νὰ μετέσχουν τῆς ἐκδρομῆς. Ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ ἔχοντες τὰ ἀνωτέρω προσόντα εἶνε πλείστοι, δὲν εἶνε δὲ δυνατὴ ἡ συμμετοχὴ πάντων, γίνεται ἐκλογὴ μετὰ τούτων κατὰ τρόπον πρωτοτυπώτατον. Ἰα δηλ. μὴ παρεξηγῆται ὁ διδάσκαλος ἢ διδασκάλισσα ὑπὸ τε τῶν μαθητῶν καὶ τῶν γονέων διὰ τὴν προτίμησιν τούτου ἢ ἐκείνου, ἢ μνημονευθεῖσα ἐταιρεία ὄρισε νὰ ἐκλέγωνται διὰ ψηφοδετιῶν ὑπὸ τῶν μάλλον ἀνεπτυγμένων μαθητῶν οἱ μέλλοντες νὰ ἀποτελέσουν τὸ σχολικὸν καρναβάνιον. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἐκλογῆς οὐ μόνον ἀπαλλάττει τὸν διδάσκαλον πάσης εὐθύνης, οὐ μόνον δὲν κινεῖ τὸν φθόνον τῶν μαθητῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ νεαρῶτάτης ἡλικίας ἐθίζει αὐτοὺς εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σπουδαιότατου καθήκοντος τοῦ ἐκλογέως. Ἐχει δὲ παρατηρηθῆ ὅτι τόσο καλὴ χρῆσις γίνεται ὑπὸ τῶν μαθητῶν τῶν δικαιομάτους τούτου, ὥστε οἱ ἀριστοὶ σχεδὸν πάντοτε ἐκλέγονται διὰ μεγάλης πλειοψηφείας.

Γενομένης τῆς ἐκλογῆς ἀποστέλλονται ὑπὸ τῆς ἐταιρείας οἱ διορισθέντες διευθύνται τῆς ἐκδρομῆς εἰς τὰ διάφορα χωρία, παραλαμβάνουν τοὺς ἐκλεχθέντας παῖδας καὶ τοὺς ἐπιτηρητὰς αὐτῶν διδασκάλους καὶ ὀδηγοῦσιν εἰς τὴν πόλιν ἢ τὸ χωρίον, ὅπου ὄρισθη ὡς τόπος συγκεντρώσεως. Πᾶσαι αἱ δαπάναι τῆς ἐκδρομῆς, ναῦλοι, ἐνοίκια, τροφή, γίνονται ἐκ τοῦ ταμείου τῆς ἐν λόγῳ ἐταιρείας. Τὸ πρόγραμμα τῆς ἐκδρομῆς συντάσσεται ἐκ τῶν προτέρων ὑπὸ τῆς ἐταιρείας λεπτομερέστατον· διότι, ὡς εἶπεν ὁ Ρουσσώ, ἵνα διδάχθῃ τις ἐκ τῆς ἐκδρομῆς, πρέπει νὰ γνωρίζῃ νὰ ταξιδεύῃ, δὲν ἀρκεῖ νὰ περιέλθῃ μόνον χωρὸν τινὰ· ὁ χρόνος ὁ διατιθέμενος πρὸς τὴν ἐκδρομὴν εἶναι συνήθως 3—5 ἡμερῶν. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο πρέπει πλείστα νὰ ἐπισκεφθῇ, πλείστα νὰ ἴδῃ. Τὸ πρόγραμμα λοιπὸν εἶνε ἐκείνο ὅπου σῶζει ἀπὸ τὴν ματαίαν ἀπώλειαν πολυτίμου χρόνου.

Διαρκούντος τοῦ ταξιδίου ἐντὸς τοῦ σιδηροδρόμου ψάλλονται ἄσματα ποικίλα, μετὰ δὲ τὴν ἐπάνοδον ὑποχρεοῦται ἕκαστος τῶν μαθητῶν νὰ γράψῃ ἐν εἰδὲ ἐκθέσεως τὰς ἐντυπώσεις του.

Οἱ πόροι τῆς Ἐταιρείας εἶνε πολλοὶ καὶ ποικίλοι: 1) συνδρομαὶ τῶν μελῶν τῆς ῥηθείσης ἐταιρείας, 2) δεκάλεπτος κατ' ἔτος συνδρομὴ πάντων τῶν μαθητῶν τῶν δημοτικῶν σχολείων, 3) συνδρομὴ τῶν δήμων, 4) εἰσπράξεις ἐκ τοπικῶν λαχείων ἢ εὐεργετικῶν ἀ-

γορῶν ἢ ἐορτῶν. Ἴδου δὲ τὰ δαπανηθέντα κατὰ τὰ πέντε τελευταῖα ἔτη:

1897	φρ.	2,070
1898	»	2,272
1899	»	2,485
1900	ταξίδιον τετραήμερον εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν Παρισίων	» 10,028
1901	»	3,472

Τὰ ταξίδια ταῦτα κρίνονται ὡφελιμώτατα καὶ ὑπὸ ἠθικὴν καὶ ὑπὸ πολιτικὴν ἔποψιν. Πρῶτον, διδομένου εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ δικαιομάτους τῆς ἐκλογῆς, ἐθίζονται οὗτοι νὰ διακρίνουν τὴν ὑπεροχὴν καὶ νὰ κύπτουν πρὸ αὐτῆς· εἰσάγονται εἰς τὸν πρακτικὸν βίον καὶ ἀσκούνται εἰς τὸ σπουδαιότατον τῶν καθηκόντων αὐτῶν ὡς πολιτῶν· ἐνούμενοι δὲ καθ' ὁμάδας πρὸς κοινὴν ἀπόλαυσιν ἐμφοροῦνται αἰσθημάτων γενναίων καὶ γυμνάζονται εἰς κοινὴν ἐνέργειαν. «Ἐκ τῶν ταξιδίων τούτων» γράφει τις ἐν τῷ ἐκδομένῳ κατὰ τριμηνίαν ὑπὸ τῆς ἐταιρείας δελτίῳ «ἀποκομίζουσι οἱ μαθηταὶ ἀνεξίτηλους ἀναμνήσεις καθ' ὅλην αὐτῶν τὸν βίον, βωμκαλεότητα, αἶμα ὑγιέστερον, αἰσθήματα ἀνυπολογίστου ἀξίας, τὸν θαυμασμόν, τὸν ἐνθουσιασμόν, τὴν πίστιν εἰς τὰς ἰδίας δυνάμεις, χωρὶς νὰ ὑπολογίσῃ τις καὶ τὰς ἀποκτωμένας γνώσεις. Ἴδου δὲ καὶ τὸ μέγιστον κέρδος: Ἄναχωροῦν ὡς συμμαθηταὶ καὶ ἐπανέρχονται φίλοι.»

Οὐ μόνον οἱ μαθηταὶ, ἀλλὰ καὶ οἱ διδασκαλοὶ οἱ συνοδευόντες αὐτοὺς ἀποκομίζουσι σπουδαιότατην ὠφέλειαν, ἀποκτοῦν δηλαδὴ ἰδέας νέας, ἀποκομίζουσι ἐντυπώσεις ἀρίστας καὶ ὑγείαν σταθεράν.

Καὶ ὑπὸ κοινωνικὴν ἔποψιν αἱ ἐν λόγῳ ἐκδρομαὶ ἀποδεικνύονται ὡφελιμώταται. Ἐλέχθη ἀνωτέρω, ὅτι ἕκαστος μαθητῆς καταβάλλει ἐτησίως δέκα λεπτά ὡς εἰσφορὴν ὑπὲρ τῶν ταξιδίων τούτων· ἀλλ' ἐπειδὴ πολλοὶ ἄποροι ἀδυνατοῦν καὶ τὸ γλίσχρον τοῦτο ποσὸν νὰ καταβάλλωσιν ἐπέρχονται ἐπίκουροι οἱ συμμαθηταὶ τῶν.

Τὰ σχολικὰ λοιπὸν ταξίδια γεννοῦν μετὰ τῶν μαθητῶν τῶν διαφόρων δήμων σχέσεις φιλικὰς, αἱ ὁποῖαι διατηροῦνται σὺν τῷ χρόνῳ, χωρὶς νὰ γαλαρῶνται, ἔχει δὲ παρατηρηθῆ ὅτι οἱ μετασχόντες τῶν ταξιδίων παρακολουθοῦν ἐπιμελεστέρον τὰ μαθήματα τῶν σχολείων τῶν ἐφῆβων, τὰς διαλέξεις, καὶ δεικνύονται εὐγνώμονες πρὸς τοὺς διδασκάλους τῶν.

Γ. ΜΠ

ΤΟ ΣΥΜΠΑΝ¹

Ο ΘΕΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

(ὑπὸ τοῦ καθηγ. R. Kaepelin, κατὰ μετάφρασιν ἐλευθέραν ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Ἀντιγόνοῦ Π. Πολυμέρη ἱατροῦ).

Α'—ΤΟ ΣΥΜΠΑΝ

ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΑ

(Περί ψυχῆς).

Ἐν τοῖς προηγουμένοις βεβαίως δὲν εὐρέθη ἐν ἀντίφασιν, παρὰ μόνον μετ' ἐκείνων, οἵτινες ἀντὶ νὰ παραδέχωνται, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐδημιουργήθη, διὰ νὰ καταλάβῃ τὴν ἐν τῇ Κτίσει θέσιν του, πιστεύουσιν ἀπεναντίας, ὅτι τὸ Σύμπαν ἐδημιουργήθη ἀποκλειστικῶς διὰ τὸν ἄνθρωπον, δηλαδὴ, ἢ μὲν γῆ, διὰ νὰ τῷ χρῆσιμωσῃ ὡς ἀνάκτορον, ὅλαι δὲ αἱ ἄλλαι οὐράναι σφαῖραι, διὰ νὰ ἀπαρτίσωσιν ἐν λαμπρῶν σύστημα φωτισμοῦ τῶν ἀνακτόρων τούτων.

Εἰς τὴν νέαν ὁμῶς σειρὰν ἰδεῶν, τὰς ὁποίας πρόκειται ν' ἀναπτύξω νῦν, βεβαίως θ' ἀπαντήσω ποικιλωτέρας ἀντικρουσεις, ἐφ' ἧ καὶ, καταρχόμενος αὐτῶν ἐπαφίεμαι εἰς τὴν εὐμένειαν πάντων τῶν λογικῶς σκεπτομένων καὶ μὴ παραφερομένων εἰς τὰς ἐκφράσεις τῶν. Μέλλω ν' ἀναζητήσω καὶ νὰ ἐκθέσω, ὅσο τὸ δυνατόν ταχέως καὶ διὰ βραχείων, ὀλίγας τινὰς σκέψεις μου ἐπὶ τῆς ἀκαταλήπτου Ἀρχῆς, ἧτις ἀπαρτίζει κυρίως τὸ ἐμφυχον ὄν, καὶ τὴν ὁποῖαν διαφοροτρόπως ἀποκαλοῦσιν, οἱ μὲν ψυχὴν, οἱ δὲ πνεῦμα, καὶ ἄλλοι συνείδησιν καὶ ἐνοστικόν. Ὑπενθυμίζω ὁμῶς κατὰ πρῶτον μὲ δύο λέξεις, ὅτι τὰς μὲν δύο πρώτας ὀνομασίας ἀποδίδουσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον μόνον, καὶ ὅτι τὴν τρίτην μόλις καὶ μετὰ βίας παραχωροῦσιν εἰς περιωρισμένον τινὰ ἀριθμὸν ζώων, καθόσον γενικῶς διὰ τὰ ἐπίλοιπα, παραδέχονται, ὅτι μόνον ἐνοστικὸν ἔχουσιν, ἧτοι δυνάμιν τινὰ ἐνεργείας λίαν περιωρισμένην, ἐκ τῶν φυσικῶν ἀναγκῶν ἀπορρέουσαν καὶ μὴ ἐπιδικτικὴν τελειοποιήσεως.

Καὶ ἤδη, ἐπιληφθῶμεν τοῦ θέματος.

Ἡ ὕλη, ὀργανωθεῖσα ἅπαξ, ἀποκτᾷ φυσικῶς ἐσωτερικὰς τινὰς κινήσεις καὶ τὴν δυνάμιν τοῦ ἀναπτύσσεσθαι· εἰς αὐτὰ δὲ καὶ μόνον περιορίζεται ἡ ζωτικότης τῶν φυτῶν. Ἀλλὰ μόλις ἢ ὀργανωθεῖσα αὕτη ὕλη φθάσῃ εἰς σημεῖον τοῦ νὰ δύναται νὰ ἐκτελῇ καὶ ἐξωτερικὰς κινήσεις, ἧτοι μετατόπισιν, καὶ νὰ ὑφίσταται ἐπιρροὰς τινὰς ἀπὸ τῶν ἐξωτερικῶν ἀντικειμένων, ἰδιότητα τὴν

¹ Συνέχεια ἰδὲ σελ. 139.

όποιον ονομάζομεν αίσθησιν, κατ' ανάγκην, δεόν να παραδεχθώμεν αὐτὴν ζωογονουμένην ὑπὸ ἰδιαιτέρας τινὸς δυνάμεως, ἣτις βεβαίως εἶνε διάφορος αὐτῆς ταύτης τῆς ὕλης, ἀλλὰ καὶ συνδεμένη μετ' αὐτῆς δι' ἀνασπυεύκτου ἀλληλεγγύης ἀμοιβαίων ὑπηρεσιῶν. Καὶ πράγματι, ὅπως ἀπ' ἐνὸς ἢ ἄλλος αὐτῆς δυνάμεις χρησιμεύει εἰς τὴν ὀργανωμένην ὕλην, μεθ' ἧς εἶνε συνδεμένη, εἰς τὸ νὰ δύναται νὰ παράγῃ κινήσεις κατὰ βούλησιν, καὶ ν' ἀντιλαμβάνεται τῶν ἐξωτερικῶν ἐπιδράσεων, οὕτω καὶ ἀδυνατεῖ νὰ πραγματοποιήσῃ, νὰ ἐξωτερικεύσῃ αὐτὴν τὴν πρὸς ἐνέργειαν βούλησιν, καὶ νὰ αἰσθάνεται τὰς ἐξωτερικὰς ἐπιδράσεις, ἄνευ τῆς συμμετοχῆς τῆς ὀργανωμένης αὐτῆς ὕλης, τὴν ὅποιαν ἐμψυχώνει οὗτος δὲ ὁ ἀπόλυτος σύνδεσμος, συνταυτισμός, τῆς ὀργανωμένης ὕλης καὶ ἀύλου τινὸς δυνάμεως ἀποτελεῖ τὴν ζωτικότητα τοῦ γένους τῶν ζώων.

Διὰ τὸν φυσιοδίφην, τὸν θέλοντα νὰ περιορισθῇ εἰς μόνην τὴν παρατήρησιν τῶν φυσιολογικῶν φαινομένων, ἡ δυνάμις αὐτῆ, εἶνε ἀπλῶς ἰδιότης τις, συμπαραμαρτοῦσα μετὰ ποιῶν τινος ἀναπτύξεως τοῦ ὀργανισμοῦ· οὕτως ἔχει δὲ τὸ πρᾶγμα, κατὰ τὸ πλεῖστον τῶν ἀνθρώπων, δι' ἅπαντα τὰ ζῶα, τὰ διαφέροντα τοῦ ἀνθρωπίνου εἶδους, καὶ μόνον διὰ τὸν ἀνθρώπον παραδέχονται τὴν δυνάμιν ταύτην ὡς διακρινομένην τῆς ὕλης. Κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους ἡ δυνάμις αὐτῆ λέγεται ψυχὴ μὲν, διὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἔνστικτόν δὲ, διὰ τὰ ζῶα. Πράγματι, εἰς τὰ ζῶα τὰ ἔχοντα στοιχειώδη τινὰ μόνον ὄργανα, ἡ δυνάμις αὐτῆ ἐκδηλοῦται δι' ἰδιότητων ἐμφύτων, αἰτινες μόνον ἀντικείμενον, μόνον σκοπὸν ἔχουσι τὴν ἀναζητήσιν παντὸς χρησίμου εἰς αὐτά, καὶ τὴν ἀποφυγὴν παντὸς βλαβερῶ. Μόλις ὅμως ὁ ζωϊκὸς ὀργανισμὸς ἀρχίζει, καὶ τὸ ἐνστικτον ἐπίσης ἀναπτύσσεται ἀναλόγως τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ὀργανισμοῦ τούτου. Οὕτως, ὁ πολύπους, καίτοι στερηθεὶς τῆς ὀράσεως, καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ κινεῖσθαι, γνωρίζει ἐν τούτοις νὰ συλλαμβάνῃ τὸ θῆραμα, τὸ ὅποιον θὰ τὸν διαθρέψῃ· τὸ ἔστω γινώσκει νὰ ἐκλέγῃ τοὺς τόπους, τοὺς καταλλήλους πρὸς ἐναπόθεσιν τῶν ὠν του, ὅπως ἐξασφαλισθῇ ἢ ὑπαρξῆς τῶν καμπῶν, αἰτινες μέλλουσι νὰ ἐξέλθωσιν ἐξ αὐτῶν, καὶ ν' ἀναπτυχθῶσιν, ὅπως καὶ οἱ γονεῖς των ἐπράξαν πρὸ αὐτῶν· οἱ νεοσσοὶ γινώσκουσι νὰ θραύωσι τὸ κέλυφος τοῦ ὄστου, τὸ ὅποιον τοὺς περιβάλλει, καὶ ἀργότερα, ὅταν ἡλικιωθῶσι, νὰ κατασκευάζωσι φωλεὰς πάντοτε ὁμοίας, ἀναλόγως τοῦ εἶδους των· αἱ νεαρὰ χελῶναί τῆς θαλάσσης, γνωρίζουσι νὰ ἐγκαταλείπωσι τὴν ἄμμον ἐφ' ἧς ἐγεννήθησαν, καὶ νὰ κατευθύνωνται διὰ τῆς συντομωτέρας ὁδοῦ πρὸς τὸ στοιχεῖον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου μέλλουσι νὰ ζήσωσι· τὸ ἀνθρώπινον ἔμβρυον γνωρίζει νὰ κινήται ἐν τῷ κόλπῳ τῆς μη-

τρὸς του, διὰ νὰ καταλαμβάνῃ ἐν αὐτῷ τὰς ἀναπαυτικωτέρας θέσεις· τὸ νεαρὸν μαστοφόρον νὰ προσκολλᾶται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς τοὺς μαστοὺς, ὅτινες θὰ τὸ διαθρέψωσιν, καὶ τέλος κατὰ τὰς μεγάλας μεταναστεύσεις των, ὅλα τὰ ζῶα γνωρίζουσι νὰ κατευθύνωνται μετὰ βεβαιότητος πρὸς τὸ σημεῖον τῶν μακρῶν των ἀποδημιῶν.

Ἐφ' ὅσον τελειοποιεῖται ὁ ὀργανισμὸς, αἱ καθαρῶς ἐνστικτοὶ ἰδιότητες, ἀντικαθίστανται ὑπὸ ἐκδηλώσεων ὑψηλοτέρας τάξεως καὶ ἰδιοτήτων, αἰτινες δὲν ἀνήκουσι πλέον εἰς ὅλα τὰ ἄτομα γενικῶς ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ εἶδους, ὡσεὶ νόμος τις κοινὸς καὶ ἀναπόφευκτος, ἀλλ' εἰσὶν ἰδιαιτεροὶ δι' ἕκαστον ἄτομον τοῦ αὐτοῦ εἶδους, καὶ τότε λέγομεν, ὅτι τ' ἄτομα ταῦτα κέκτηνται νοημοσύνην.

Διὰ τῆς νοημοσύνης δὲ μόνης κατορθώνουσι τὰ ὀργανικὰ ὄντα ν' ἀντιλαμβάνωνται ἰδεῶν τινῶν, νὰ τὰς συνδυάζωσι μεταξὺ των, νὰ τὰς παραβάλλωσιν, νὰ ἐκδηλώωσι θέλησιν, καὶ ν' ἀποφασίζωσι σειρὰν ἐνεργειῶν, συντρεχούσης πρὸς ὀρισμένον τινὰ σκοπὸν.

Δὲν θ' ἀπαριθμήσω ἐνταῦθα τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν παρὰ τοῖς ζώοις παρατηρηθέντων γεγονότων, καὶ ἀναγνωρισθέντων, ὡς μὴ δυναμένων νὰ θεωρηθῶσιν ἀποτελέσματα ἰδιότητος καθαρῶς ἐνστικτοῦ, ἀλλὰ παραχθέντων βεβαιότατα συνεπείᾳ συνδυασμοῦ ἰδεῶν ἰδιαιτέρων καὶ ὅλων διαφόρων τοῦ ἐστίκτου· ἀλλὰ πρὸς τοῦτο θὰ ἦτο τις ἠναγκασμένος νὰ ἐξιστορήσῃ τὰ τοῦ βίου ὅλων σχεδὸν τῶν μαστοφόρων καὶ τῶν πτηνῶν, καὶ μεγάλου ἀριθμοῦ ἕρπετων, ἰχθύων καὶ ἐντόμων. ὅπως δὲ ἰδιαιτέρως τὰ τοῦ ἐλέφαντος, τοῦ ἵππου, τοῦ κυνός, τοῦ πιθήκου, τῶν καστόρων, τῶν μελισσῶν καὶ τῶν μυρμηκῶν, καὶ τοῦτο θὰ ἦτο ἀπλῆ ἐπανάληψις παντὸς ὅτι παρετήρηθη καὶ ἐγρόφῃ ἀπειράκις περὶ αὐτῶν. Οὐχ ἦτο ὅμως θὰ ἐμμεῖω ἐπ' ὀλίγον ἐπὶ τῆς ἀγκυρῆς τοῦ νὰ παραδεχθῇ τις τὸ ἀνεπαρκές τοῦ ἀπλοῦ ἐνστικτοῦ πρὸς ἐξήγησιν μεγάλου ἀριθμοῦ πράξεων τῶν ζώων τούτων, διὰ νὰ βεβαιωθῇ, ὅτι δὲν εἶνε δυνατόν νὰ παρήχθησαν, εἰμὴ ὑπὸ νοημοσύνης μᾶλλον ἢ ἦτο ἀνεπτυγμένης, καὶ ἐντελῶς προσμοίας, ἐν τοῖς σχετικῶς περιορισμένοις ὁρίσις τῆς, πρὸς τὴν νοημοσύνην τῶν ἀνθρώπων. Εἰπωμεν λοιπὸν ὀλίγας λέξεις ἐπὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ.

Ἐνστικτον λέγεται ἡ ἰδιότης, ἣν κέκτηται εἶδος τι ἢ ἄτομον τοῦ νὰ κάμῃ πᾶν ὅ, τι ὀφείλιμον εἰς ἑαυτό, συμφῶνως πρὸς μόνιμόν τινα νόμον ὅμως, καὶ πάντοτε κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, ἀλλὰ τοῦτο βεβαίως δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ, ὡς κύριος μοχλὸς τῶν συχνότατα παρατηρουμένων μεταβολῶν εἰς τὰς ἐν ταῖς κυψέλαις ἐργασίας τῶν μελισσῶν παραδείγματος χάριν, αἰτινες γνωρίζουσι νὰ ἀντεπεξέρχωνται, διὰ συνδυασμῶν ὁ-

λως ἰδιαιτέρων, νέων καὶ ἐξαιρετικῶν κατὰ κινδύνων ἀπροόπτων. Ἐπαρκεῖ ἄρα γε τὸ ἐνστικτον καὶ μόνον παρὰ τοῖς μύρμηξι, κατὰ τὰς ἐν παρατάξει μάχας των, τὰς ὁποίας συγκροτοῦσι, διὰ τὸν σχηματισμὸν τῶν γραμμῶν παρατάξεως, τῶν πρὸς κύκλωσιν τοῦ ἐχθροῦ προωρισμένων πτερύγων, τοῦ σώματος τῆς ἐφεδρείας, ἢ τοῦ πρὸς μεταφορὰν τῶν τραυματιῶν των; Εἰς τὸ ἔδαφος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου μάχονται, τὸ πᾶν εἶνε νέον δι' αὐτοὺς, καὶ οὐδὲν γίνεται ὅπως εἰς προηγηθεῖσαν περίστασιν· ὅλα πρέπει νὰ μεταβληθῶσιν, ὅλα νὰ συνδυασθῶσιν ἐξ ὀλοκλήρου. Ἐπίσης, δὲν εἶνε συνδυασμὸς καὶ τροποποιήσις, ἀναλόγως τῆς τοποθεσίας, εἰς τὰ μεγάλα ὑδροφρακτικά ἔργα, τὰ ὑπὸ τῶν καστόρων κατασκευαζόμενα, εἰς τοὺς ὁποίους αἱ ἐκάστοτε παρουσιαζόμεναι περιστάσεις ἐπιβάλλουσι κατ' ἀνάγκην, ἐκάστην φορὰν καὶ νέους ὄρους;

Ἄν ἦδη ἀπὸ τῶν συναγελοζομένων καὶ συνεργαζομένων ζώων, μεταβῶμεν εἰς τὰ μὴ τοιαῦτα, εὐρίσκομεν πλῆθος γεγονότων, ἀδυνάτων ὅμως, ἄνευ ἐφαρμογῆς λελογισμένης σειρᾶς σκέψεων, ὅπως διαφόρων βεβαίως τοῦ ἐνστικτοῦ. Ἀδυνατῶν ἀντεπεξέλθω κατὰ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ ν' ἀναφέρω τινὰ ἐξ αὐτῶν, παρὰ τὸ ἀνωφελές ἴσως τῶν διηγήσεων τούτων, διὰ πάντας τοὺς εἰθισμένους νὰ παρατηρῶσιν ἐκ τοῦ πλησίον τὸν βίον τῶν τῆς ἀνωτέρας τάξεως ζώων. Δὲν θὰ λάβω ταῦτα ἐκ τῶν διὰ καταλλήλου ἀγωγῆς ἐκπαιδευθέντων ζώων, ὡς τῶν ἵππων καὶ τῶν ἐλεφάντων τῶν ἵπποδρομιῶν σας, ἢ τῶν κυνῶν τοῦ Ἁγίου Βερνάρδου, ἢ τῶν τῆς Νέας Γῆς, ἢ τῶν κυνῶν, τῶν αἰγῶν καὶ τῶν πιθήκων τῶν λεμβούχων μας, ἀνατροφῆς, ἢ ὅποια, ὅ,τι καὶ ἂν εἴπωσιν, εἶνε δεῖγμα ἀτομικῆς ἐπιδεκτικότητος πρὸς τελειοποίησιν. Θὰ τὰ σταχυολογήσω κατὰ προτίμησιν μεταξὺ αὐτομάτων πράξεων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἡ ἐνέργεια τοῦ ἀνθρώπου οὐδεμίαν ἔσχεν ἐπίδρασιν. Ἄς διηγηθῶμεν λοιπὸν τινὰ ἐξ αὐτῶν, καὶ τοῦτο μᾶλλον διὰ νὰ μεγαλύνωμεν ἐπὶ στιγμῆν τὸ ἐνδιαφέρον μας, παρὰ διὰ ν' ἀποδείξωμεν ὅ,τι παρ' ὅλων εἶνε γνωστὸν.

Καὶ δὴ μνημονεύομεν ἀπλῶς τὸν κύνα τοῦ Montargis, τὸν λέοντα τοῦ Ἀνδροκλέους, τοὺς καγούαρους τοῦ Maldonada,¹ καὶ τόσα ἄλλα ζῶα φημισθέντα διὰ πράξεις λελογισμένης ἀφροσύνης καὶ ἐκτάκτου νοημοσύνης.

Τῷ 1821 νέος τις ὑπάλληλος καταστήματος ἐν Παρισίοις ἵππευσεν ἵππον τινὰ ὅπως μεταβῇ καὶ παραλάβῃ ἐκ τινος οἰκίας σπουδαῖον χρημα-

¹ Σ. Μ. Τὸ ἐπεισόδιον τοῦ λέοντος τοῦ Ἀνδροκλέους εἶνε τοῖς πᾶσι γνωστὸν, ἀπὸ τῶν μαθητικῶν μας χρόνων, τὰ τοῦ κυνὸς ὅμως τοῦ Montargis (πόλις τῆς Γαλλίας παρὰ τὴν Ὀρλεάνην), καὶ περὶ τῶν καγούαρων τοῦ Maldonada οὐδὲν ἀπολύτως γνωρίζομεν.

τικὸν ποσόν· ἀφοῦ ἐξετέλεσε τὴν ἀναθεῖσαν αὐτῷ ἐργασίαν, ἠθέλησε προτοῦ ἐπανέλθῃ νὰ ποτίσῃ τὸν ἵππον εἰς τὸν Σηκουάνα παρὰ τὴν Νέαν-Γέφυραν, ἀλλ' ἐκεῖ πεσὼν εἰς τὸ ὕδωρ ἐπνίγη. Ὁ ἵππος τότε ἐπιστρέφει ἀμέσως εἰς τὴν οἰκίαν ἐξ ἧς ὁ νεανίας ἐζήτησε τὰ χρήματα καὶ διὰ χρεμετισμῶν καὶ πτεροκοπημάτων προκαλεῖ τὴν προσοχὴν τῶν ἐν αὐτῇ. Φυσικῶς οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐκπληθύνονται καὶ ἀνησυχοῦσιν, εἰς δ' ἐκ τῶν ὑπηρετῶν ἵππευσι τὸν ἵππον καὶ ἀφίνει αὐτὸν ἐν πλήρει ἐλευθερίᾳ. Παρευθὺς τὸ ἀξίολογον αὐτὸ ζῶον ἐπαναλαμβάνει καλπάζον τὴν ὁδὸν τοῦ Σηκουάνα, ρίπτεται εἰς τὸ ὕδωρ καὶ κλυμβῶν ἐξέρχεται ἀκριβῶς εἰς τὸ μέρος ὅπου πρὸ ὀλίγου ὁ πρῶτος τοῦ ἵππευς ἐξηφανίσθη, ἐνθα καὶ πρᾶγματι ἀνευρέθη τὸ πτώμα του, μετὰ καὶ τοῦ σάκκου τῶν χρημάτων τὸν ὅποιον μεθ' ἑαυτοῦ ἔφερεν.

Οἱ κύνες ἐνός ἐξ ἐπαγγέλματος κυνηγοῦ, μὴ ἐξερχομένου εἰς κυνήγιον εἰμὴ ὀρισμένης ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος, εὐκόλως γνωρίζουσι νὰ διακρίνωσιν αὐτάς, κατ' ἀνάγκην λοιπὸν, μετρώσι τὰς ἡμέρας, τὰς ἀποτελούσας τὰ μεταξὺ διαστήματα· π. χ. τὰς τρεῖς τὰς μεταξὺ Κυριακῆς καὶ Πέμπτης ἡμέρας, καὶ τὰς δύο μόνον τὰς μεταξὺ Πέμπτης καὶ Κυριακῆς.

Ἐλέφας τις τοῦ Ζωολογικοῦ Κήπου τῶν Παρισίων, τῷ 1827, ἔβλεπε πολὺ συχνά, κλεπτόμενον τὸν ἄρτον, τὸν ὅποιον οἱ περιπατηταὶ τῷ ἔρριπτον, ὑπὸ τινος σκύλου τοῦ καταστήματος· ἵνα τὸν τιμωρήσῃ λοιπὸν, διὰ τὰς κλοπὰς του, τὸν παρεφύλαττε, τὸν συνελάμβανε διὰ τῆς προσοχίδος τοῦ αἰφνιδίως, τὸν μετέφερον εἰς τὸν πλήρη ὕδατος κάδον του, καὶ τὸν ἐβύθιζεν ἐν αὐτῷ, μετὰ τινος δὲ στιγμᾶς τὸν ἐξῆγεν ἐκ τοῦ καταναγκαστικοῦ αὐτοῦ λουτροῦ, καὶ τὸν ἀπέθετεν ἡσυχῶς καταγῆς, ἐλευθερον. Ἄρα ἠδύνατο νὰ ὑπολογίζῃ τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἠδύνατο ὁ κύων νὰ μένῃ ὑπὸ τὸ ὕδωρ ἄνευ κινδύνου τῆς ζωῆς του. Σημειωτέον ὅτι ἡ τιμωρία αὐτῆ διὰ βραχέα μόνον ἐχρησίμευε διαστήματα, καὶ ὅτι συνεπῶς συχνότατα ἐπανελαμβάνετο τὸ μᾶθημα, μολοντὶ ἐλέφας καὶ κύων ἦσαν ἀριστοὶ φίλοι καὶ ἀλληλεσυμπαθοῦντο μάλιστα, ἐφ' ὅσον ὁ δευτερος ἐσέβετο τὰ ἀγαθὰ τοῦ πρώτου.

Κυνηγετικὸς τις κύων, εἶχε τὴν καλύβην του πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ κυρίου του, εὐρισκομένης εἰς τὸ βάθος μεγάλου κήπου, κειμένου παρὰ τινὰ λίαν συχναζομένην ὁδόν. Ὁ γενναῖος οὗτος κύων, ἄδστ ὀνομαζόμενος, οὐδεμίαν ἐδίδο προσοχὴν εἰς τοὺς πολυαριθμοὺς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ διαβάτας, ἀλλὰ τὴν νύκτα ὁσάκις διαβάτης τις ἵστατο πλησίον τῶν κιγκλίδων τοῦ κήπου, ἐφικνιάζετο κίνδυνον, καὶ μεταβαίνων ἐξυε τὴν θύραν τῆς οἰκίας, προκαλῶν οὕτω τὴν προσοχὴν τῶν ἐν αὐτῇ, δι' ὑποκώπων ὑλακῶν, μέχρις οὐ λέξεις τινὲς τοῦ ἔσω-

θεν εύοισκόμενου κυρίου του, τῷ ἔδιδον νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι ἦτο ἐξυπνος καὶ ἐξῶ παντός ἀπροόπτου κινδύνου. Τότε μόνον ἐγκατέλειπε τὴν οἰκίαν, ὅρμα διὰ τοῦ κήπου, ἐποποθεῖτο παρὰ τὰς κηκλίδας καὶ ὑλάκτει θερμωδέστατα κατὰ παντός προκαλοῦντος τὰς ὑπονοίας του, τέλος δέ, ἀφοῦ ἀπεμακρύνοντο οἱ ὑποπτοι, ἐπανήρχετο εἰς τὴν οἰκίαν καὶ διὰ γρυλλισμῶν, περιπαθῶν οὕτως εἰπεῖν, εἰδοποιεῖ τὸν κύριόν του, ὅτι πᾶς κίνδυνος ἐξέλιπεν, καὶ ὅτι ἠδύνατο νὰ κοιμηθῇ ἡσυχῶς· ἀφοῦ δ' ἐξεπλήρου καὶ τὸ τελευταῖον αὐτὸ καθήκον, τότε καὶ μόνον ὁ Λόστ μετέβαινεν εἰς τὴν φωλεάν του. Σημειωτέον δ' ἐν τούτοις, ὅτι πάντα ταῦτα, ἦσαν αὐτόματα, ἀνευ οὐδεμιᾶς διδασκαλίας ἢ ὁδηγίας ἐκ μέρους τοῦ κυρίου του.

Εἰς τὰς πρὸ τοῦ χωρίου Miribel, ὑπὸ τοῦ Ροδανῶν ποταμοῦ σχηματιζόμενας νήσους, τῆς ἐπαρχίας Treneux, ἐβόσκον πολυάριθμοι ἀγέλαι βωῶν ὑπὸ τὴν φύλαξιν παιδίων. Ἡμέραν τινά, τινὲς τῶν μικρῶν αὐτῶν βωσκῶν, ἤρισαν μεταξὺ τῶν καὶ ἀλληλοεδάρησαν, δύο δ' ἐξ αὐτῶν ἠττηθέντες ἔρρηξαν φωνὰς ἀπογνώσεως. Εἷς ἐκ τῶν βωῶν τότε, ἐξηπλωμένος εἰς τὴν ὄχθην παρακειμένης νησίδος, ἀκούσας τὰς κραυγὰς ταύτας, ἀνρροῦται, ῥίπτεται κολυμβῶν εἰς τὸ ὕδωρ, φθάνει εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης, ἀπομακρύνει τοὺς ἐπιτιθεμένους κατὰ τῶν παιδίων, παρουσιάζει τὴν κεφαλὴν του κεκλιμένην πρὸ ἐνός τῶν δαρέντων, τὸ ὅποιον ἀναρτηθὲν ἐκ τῶν κεράτων του, μεταφέρει κολυμβητὴ εἰς τὴν νήσον, τὴν ὅποιαν πρὸ ὀλίγου ἐγκατέλειπε, ἀκολούθως ἐπανέρχεται καὶ δευτέραν φορὰν πρὸς ἀναζήτησιν καὶ διάσωσιν καὶ τοῦ δευτέρου ἠττηθέντος κατὰ τὴν πάλιν, τὸ ὅποιον, διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου, ἀπέθεσεν ἐν ἀσφαλείᾳ πλησίον τοῦ πρώτου.

Ὡς βλέπετε ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων σημειωθέντων γεγονότων, ἀπέφυγα νὰ ἐκλέξω μετοξὺ τῶν πολυάριθμων παραδειγμάτων ἀφοσιώσεως τῶν παρασχεθέντων ὑπὸ ζώων, εὐνοούντων ἀγαπητόν τι πρόσωπον. Ἀπέφυγα πᾶσαν διήγησιν τοῦ εἰδούς τούτου, καὶ πᾶς τις γνωρίζει πόσον πολυάριθμοι θὰ ἦσαν αὐταί, τοῦτο δ' ἀπὸ σκοποῦ, καθόσον πλεῖστα ὅσα διεστραμμένα πνεύματα ὑπάρχουσι, μὴ ἀναγνωρίζοντα εἰς τὰς εὐγενεῖς αὐτὰς πράξεις ἄλλο τι, εἰμὴ μόνον τὸ ἐλεεινὸν τοῦ προσωπικοῦ συμφέροντος ἐλαττήριον, καὶ συνεπῶς, παραλόγως σκεπτόμενοι, ν' ἀποδίδωσι ταύτας εἰς ἀπλοῦν ἐνστικτὸν ὡσανεὶ τὸ ἀγαπᾶν νὰ μὴ ἦτο ἐπίσης ἀποτέλεσμα λογισμοῦ, καὶ αὐτὰ τὰ τόσῳ συχνὰ παραδείγματα ἀφοσιώσεως νὰ μὴ παρείχοντο, ὑπὸ τῶν κυνῶν τοῦλάχιστον, πρὸς ἀνθρώπους, οἵτινες μόνον ἀγρίαν συμπεριφορὰν καὶ ζυλοκοπήματα προσέφερον εἰς αὐτούς.

Πᾶς τις ὅς ἀναπολήσῃ τὰ δείγματα νοημοσύνης, τὰ ὅποια τυχὸν αὐτὸς ὁ ἴδιος παρετήρησεν ἐπὶ διαφόρων ζώων, ἢ τὰ ὅποια τῷ ἐβεβαί-

ωσαν μάρτυρες ἀξιοπίστοι, καὶ ἀναμφιβόλως θὰ πεισθῇ, παρὰ πάντα τὰ λεγόμενα, περὶ τοῦ πνεύματος τῶν ζώων, καὶ θ' ἀναγνωρίσῃ, ὅτι μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ πνεύματος ἀνθρώπων τινων, ἐκ φυλῶν μὴ ἀνεπτυγμένων, οὐδὲν ἀπόλυτον ὄριον ὑπάρχει, ἀλλ' ἀπλαῖ παραλλαγαὶ πλέον ἢ ἦτον μεγάλαι.

Εἰς ἐκείνους, οἵτινες θὰ μοὶ ἀντιτάξωσιν, ὅτι μεταξὺ τῶν ζώων καὶ τοῦ ἀνθρώπου ὑψοῦται φραγμὸς ἀνυπέβλητος, ἀποτελούμενος ὑπὸ τῶν δύο ἰδιοτήτων, τὰς ὁποίας μόνος ὁ ἄνθρωπος κέκτηται, τῆς συνειδήσεως δηλαδή καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ τελειοποιεῖσθαι, θ' ἀπαντήσω τὰ ὀλίγα ταῦτα: Ποίαν γινώσκω τὸ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, καὶ ποίαν ἐπιδεκτικότητα πρὸς τελειοποίησιν, ἠδυνήθημεν νὰ παρατηρήσωμεν μέχρι σήμερον, εἰς τοὺς Ἀνδαμένους τῆς Πιπουασίας, τοὺς κατοίκους τῆς Γῆς τοῦ Πύρος, τοὺς Αὐστραλοὺς καὶ τινὰς ἄλλους λαοὺς τῆς Μιλασίας, τὴν ὅποιαν δὲν ἠδυνήθημεν ν' ἀνεύρωμεν, μὲ τὸν αὐτὸν περιπέτου βαθμόν, καὶ εἰς τὰ τελειότερα τῶν ζώων, εἰς ἐκεῖνα, τοῦλάχιστον, τὰ ὅποια ἔλαβον ποῖαν τινα ἐκπαίδευσιν; Σχεδὸν οὐδεμίαν. Καὶ περὶ τούτου εἶν' εὐκόλον νὰ πεισθῇ τις μελετῶν ἐπισταμένως τὰ ἦθη, τὴν νοημοσύνην καὶ τὰς συνήθειας τῆς ζωῆς τῶν ἀθλίων αὐτῶν ἀνθρωπίνων οἰκογενειῶν. Οὕτω λοιπὸν ἐν ἐκ τῶν δύο, ἢ πρέπει ν' ἀρνηθῇ τις εἰς αὐτοὺς τὸ εἶναι ἀνθρώπους, τοῦθ' ὅπερ θὰ ἦτο πορᾶλογον, ἢ θὰ παραδεχθῶμεν μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν τελειότερων ζώων τὴν προσέγγισιν ὁμοιότητος, τὴν ὅποιαν ἀνωτέρω ἐξέφρασα, καὶ τὴν ὅποιαν θὰ παρακολουθήσω βαθμηδὸν καὶ διαδοχικῶς ἀπὸ τῶν κατωτέρων αὐτῶν οἰκογενειῶν πρὸς τὰς φυλάς τὰς μᾶλλον ἀνεπτυγμένας εἰς εὐφυῖαν καὶ ἠθικὰς ἰδιότητας.

Περιοριζόμεθα νὰ σημειώσωμεν ἀπλῶς τὰς βαθμίδας ταύτας, πολυάριθμους ἀληθῶς, διὰ τῆς στοιχειωδέστατης, γενικῆς καὶ διαδοχικῆς ἀναγραφῆς τῶν φυλῶν τῶν Ὀττεντότων, Αἰθιοπῶν, Παταγόνων, Ὀκεανίων (Αὐστραλῶν), Ἀμερικανῶν, Μαλαισιῶν καὶ Μογγόλων, καὶ νὰ κατολήσωμεν εἰς τὴν μεγάλην καὶ ἰσχυρὰν Καουκασίαν φυλὴν, τῆς ὁποίας ἡ νοημοσύνη φθάνει τὸ ἀνώτατον ὄριον τῆς τελειοποιήσεως, καὶ παρὰ τῆ ὅποια εὐρίσκωμεν τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν ἐν ὄλῃ αὐτῆς τῇ ἰσχύει!

Βεβαίως, θ' ἀπεμακρυνόμεθα λίαν παραδόξως τοῦ θέματός μας, ἐπιχειροῦντες τελείαν ἐξέτασιν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ὑπὸ φιλοσοφικὴν καὶ θρησκευτικὴν ἐποψίν· ἐπιλαμβάνόμεθα ὅμως αὐτῆς πρὸς στιγμὴν, ἵνα βεβαιώσωμεν διὰ παρατηρήσεών τινων, ὅσα τὸ δυνατόν βραχέων τὴν κατ' ἀνάγκην ἀποδοχὴν τοῦ αὐλοῦ αὐτῆς, καὶ τὴν ἀπὸ τῆς ὕλης διαφορὰν τῆς.

Τί τὸ μᾶλλον αὐλον, τὸ μᾶλλον ἀνεξάρτητον ἀπὸ παντός φυσικοῦ νόμου, τὸ μᾶλλον ταχύ,

ποικίλον καὶ ἐλευθερώτερον τῆς Διανοίας; καὶ πῶς νὰ παραδεχθῇ τις, λοιπὸν, ὅτι εἶνε προῖον ποιᾶς τινος διευθετήσεως τῆς ὕλης, διὰ τὴν ὅποιαν τὰ πάντα ἐκανονίσθησαν ὑπὸ ἀμεταθέτων νόμων; Ἄν ἡ ὕλη, ὅσα τελείως καὶ ἂν ἦτο ὀργανωμένη, ἠδύνατο νὰ διαλογίζηται, οὐδέποτε ὀφείλεν ἢ πράξις αὐτῆ νὰ γίνηται, παρὰ τὰ ὑπὸ τῶν ὀργάνων παρεχόμενα αἰσθήματα. Ἄλλὰ οἱ λογισμοὶ μας, κατὰ πᾶσαν στιγμὴν διαφωνοῦσι πρὸς τὰς ὀργανικὰς μας αἰσθήσεις, τὸ δὲ πνεῦμά μας δύναται νὰ τροποποιῇ τὰ ἀπὸ τῶν ὀργάνων μας αἰσθήματα, τὰ συνδυάζει καὶ μεταβάλλει τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν. Ἄν τὰ ὀργανά μας ἦσαν αὐτῆ αὐτῆ ἢ Ἀρχὴ τῆς διανοίας, δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἔχωμεν ἄλλας ὀρέξεις, οὔτε ἄλλας ἐπιθυμίας, παρὰ μόνον τὰς συνδεσμένας πρὸς τὰς ὕλικὰς μας ἀνάγκας· ποῦ ὅμως εὐρίσκεται, ἢ ποῖον εἶνε τὸ ὄργανον ἢ ἡ σειρά τῶν ὀργάνων, τὰ ὅποια μᾶς κάμνουσι νὰ συναισθανώμεθα τὸν ἔρωτα τοῦ ὀραίου, τοῦ δικαίου, τοῦ ἀληθοῦς; αὐτὸς οὗτος ὁ ἔρωτα τοῦ ἠθικῶς καλοῦ δὲν εὐρίσκεται εἰς πᾶσαν στιγμὴν ἐν διαφανίᾳ πρὸς τὸ φυσικῶς καλόν, τοῦ ὁποίου ἢ ἀπόλαυσις ζωηρῶς καὶ διαρκῶς ἐπιζητεῖται ὑπὸ τῶν ὀργάνων μας; καὶ τίς τρόπον ταῦτα, ἂν ἦσαν τὰ ἀρχικὰ καὶ μόνον ἐλατήρια τῶν συλλογισμῶν, θὰ ἠδύνατο νὰ παράγωσιν ἀποτελέσματα, ἀντιστρατευόμενα, πρὸς αὐτὸ τὸ ἴδιον συμφέρον των, πρὸς αὐτὴν ταύτην τὴν φύσιν των;

Μήπως, καθ' ἐκάστην στιγμὴν τὸ σῶμα καὶ ἡ ψυχὴ μας, δὲν εὐρίσκονται εἰς πάλιν μεταξὺ τῶν; καὶ δὲν βλέπομεν, ὅτι ἡ ψυχὴ, γενναίῳ φρον καὶ ἀνεξάρτητος, θυσιάζει συχνότατα τὰς ἀνάγκας τοῦ σώματος, πρὸ εὐγενῶν αἰσθημάτων καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς ἀγαπώμενα πρόσωπα, χάριν τοῦ δικαίου, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀληθείας, τῆς τιμῆς, τῆς δόξης καὶ τοῦ ἔρωτος, τέλος, παντός καλοῦ; Κατὰ τί, καὶ πόσον, ἢ ὕλη ὀργανωμένη ἢ μὴ δύναται ν' ἀναμιχθῇ εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς μεγάλας ἰδέας; Ἡ ψυχὴ ἄρα, κέκτηται τὴν δύναμιν ἀντιλήψεως, ὅλας ἀνεξάρτητον τοῦ ὀργανισμοῦ, καὶ συνεπῶς δὲν δύναται νὰ ἦνε ἀπλῆ τις ἰδιότης αὐτοῦ. Ἄν τὰ ὀργανά μας ἦσαν αὐτὰ καὶ μόνον οἱ ἐργάται τῆς σκέψεως, πῶς νὰ ἐξηγήσῃ τις τὴν ἐν ὄνειρῳ, καθ' ὕπνου, ὅτε ταῦτα εἶναι βεβυθισμένα εἰς βαθεῖαν ἀνάπαυσιν, πῶς λέγομεν νὰ ἐξηγήσῃ τις ἰσχυροτάτην πολλάκις ἐκφανσιν τινῶν ἐκ τῶν διανοητικῶν μας δυνάμεων, τῆς φαντασίας ἢ τῆς μνήμης, λόγου χάριν; πῶς δύναται νὰ παραχθῶσι πρὸ πάντων, τὰ τόσῳ περιέργῳ φαινόμενα τῆς κοινῆς ὑπνοβασίας, ὅπως καὶ τὰ τῆς ἐκστάσεως, καὶ ἄλλων παρομοίων νοσημάτων, καθ' ἃ, πασιφανέστατον δι' οἰονδήποτε εἶνε, ὅτι ἀντιλήψις, αἰσθησις καὶ σκέψις, γεννῶνται ἀνευ τῆς βοήθειας τῶν ὀργάνων; παραδείγματος χάριν, διὰ νὰ μὴ ὀμιλήσωμεν, εἰμὴ

περὶ τοῦ ὑπνοβάτου μόνον, δὲν βλέπομεν ὅτι παρὰ τὴν πλήρη ἀναισθησίαν τῶν ὀφθαλμῶν, ἐνεργεῖ οὗτος ἐν σειρά ἰδεῶν τελείως συνδεδουασμένων, νὰ γράφῃ, νὰ συνθέτῃ, νὰ ἀριθμῇ νὰ μεταβαίη εἰς τ' ἀρέσκοντα αὐτῷ μέρη, νὰ προχωρῇ ἐνίοτε, δι' ἀσφαλεστάτου βήματος ἐκεῖ ὅπου βεβαίως θὰ ἐφρονεῖτο πίπτων, ἂν ὡς μόνον ὑποστήριγμα εἶχε τὴν συνήθη τῶν ὀργάνων του ἐνέργειαν;¹

Ἄλλως τέ καί, μελετῶντες τὰ ἐν ἡμῖν συμβαίνοντα, ἀναγνωρίζομεν, ὅτι πᾶν τὸ ἀπὸ τῆς ψυχῆς μας ἐξαρτώμενον, εἶνε μόνιμον, ἀνεξάρτητον, ἀμετάβλητον, εἰμὴ πᾶν ὅ,τι ἀπὸ τῶν ὀργάνων ἐξαρτᾶται, εἶνε κινήτον, μεταβλητόν καὶ εἰς καταστροφὴν ὑποκείμενον. Τὰ ὀργανά μας ἀνανεοῦνται διαρκῶς ἐν τοῖς στοιχείοις τῆς συστάσεως των, καὶ τὸ ὄλον αὐτῶν, καταβάλλεται, καταστρέφεται διὰ τῆς ἡλικίας, ἐνῶ ἡ ψυχὴ μας, ἐλευθερά καὶ ὑπερήφανος, πετᾷ ὑπεράνω ὄλων αὐτῶν τῶν ὕλικῶν μεταβολῶν. Οὗτος εἶνε ὁ γενικὸς νόμος, τοῦ ὁποίου τὴν ἀξίαν οὐδόλως ἐλαττοῦσιν αἱ ἐξαιρετικαὶ περιστάσεις, καθ' ὅς αἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς πλέον ἢ ἦτον μεταβάλλονται, ἢ καὶ ἀποσβέννυνται φαινομενικῶς, διότι τὸ ὄργανον, δι' οὗ πρέπει νὰ ἐκδηλωθῶσι, δὲν δύναται νὰ λειτουργήσῃ καταλλήλως. Εἰς τὸν ζῶντα ἄνθρωπον, μόνον διὰ μέσου τῶν ὀργάνων του, δύναται ἡ ψυχὴ, νὰ παραγάγῃ τὸ ἄπειρον πλῆθος τῶν λογισμῶν καὶ τῶν αἰσθημάτων, ἅτινα ἐξ αὐτῆς ἐκπηγάζουσιν ἀενάως, πάντοτε ἀνεξάρτητα, συχνάκις δὲ καὶ ἀντιστρατευόμενα πρὸς τὰ φυσικὰ συμφέροντα τοῦ σώματος· τὰ διάφορα ὀργανά εἰσιν οἱ μόνιμοι καὶ ἀμετάβλητοι κατὰ τὰς ἰδιότητάς των μηχαναί, αἵτινες χρησιμεύουσιν, ὡς μέσα ὄλων τῶν ψυχικῶν ἐκδηλώσεων, ἀλλὰ δὲν εἶναι τὰ ἐλατήρια, οἱ ἐργάται αὐτῶν, ὅπως ὁ ἀτμός εἶνε ἡ κινουσα ἀπλῶς δύναμις, εἰς τὰς διὰ πυρὸς μηχανάς, ἐνῶ ἡ θερμότης καὶ μόνη, εἶνε τὸ αἷτιον ὁ ἐργάτης τῆς δυνάμεώς του!

Τὸ δύσκολον τοῦ νὰ παραδεχθῇ τις Ἀρχὴν τινα αὐλον καὶ ἄφ' ἐαυτῆς ὑπάρχουσαν, οὐδόλως δύναται νὰ μᾶς ἐμποδίσῃ, ὅταν ἡ φύσις καθ' ἐκάστην μᾶς ὑποχρεῖ νὰ βεβαιώσωμεν φαινόμενα, ὡς τὰ τῆς βαρυτήτος λόγου χάριν, ἢ τῶν μὴ ὑ-

¹ Σ. Μ. Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῆς Μακεδονίας ὑπῆρχε, καθὰ μοὶ διηγεῖτο θεῖος μοῦ τις ἰατρός, ἱερεὺς, ὅστις ὑπνοβάτης ὢν, μετέβαινε πολλάκις ἐν ὄρα νυκτὸς εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐλούετο, κολυμβῶν ἀφρόως καὶ ἐπὶ πολὺ· ἀφ' ἧς ὅμως, παρακολουθήσαντες αὐτὸν ἅπασι οἱ οἰκεῖοί του, τὸν ἀφύπνισαν ἐν μέσῃ θαλάσῃ, φθιθέντες τὴν μεγάλην ἀπὸ τῆς παραλίας ἀπομάκρυνσίν του, ἐκινδύνευσεν πράγματι νὰ πνιγῇ ἐκ τῆς αἰφνιδίας ἀντιλήψεως τοῦ σκότους, τῆς ἐρημίας καὶ τῆς πράγματι μεγάλης ἀπὸ τῆς παραλίας ἀποστάσεώς του, ἔκτοτε ἔπαυσέ μεν, νὰ ὑπνοβατῇ, ἔπαθεν ὅμως ὑπὸ νευρικοῦ νοσήματος, ἐφ' ᾧ ἐπὶ μακρὸν ἐθεράπευετο παρὰ τοῦ θεοῦ μου.

ποκειμένων εις αίσθησιν και άθαρών ρευμάτων ή δυνάμεων (φώς, θερμότης, μαγνητισμός, ηλεκτρισμός). Και πράγματι, ή βαρύτης δέν είνε, ειμή ιδιότης τής ύλης, ώς άποδεικνύει τό μαθηματικώς άμετάβλητον αυτής, και όμως, ενεργεί διά μέσου του άπειρου διαστήματος, του όλως κενού οίασδήποτε ύλης·¹ υπό ποίαν λοιπόν μορφήν ύφίσταται ή δύναμις αυτή εν τῷ κενῷ, τό όποίον χωρίζει δύο σώματα άπ' άλλήλων, και τά όποια όμως, έλκονται άμοιβαίως; Ουδέν μās βοηθεϊ προς αντίληψιν του πράγματος! Και, ό αίθήρ αυτός, ό τόσω λεπτός, ή μή ύποπίπτουσα εις τάς αίσθήσεις μας ύλικότης αυτή, ήτις πληροϊ τά ούράνια διαστήματα, και μεταφέρει από άστέρος εις άστέρα τήν θερμότητα και τό φώς, δέν είνε όλως διάφορος τής ύλης; τί δε, τό προσομοιάζον προς τήν φύσιν αυτής και εκείνου; ή μήπως δυνάμεθα να φαντασθώμεν τήν φύσιν του τελευταίου τούτου; ου δ' αυτό, είνε δυνατόν εις ήμās!

(Έπεται συνέχεια)

¹ Έκ του άρτι έκδοθέντος βιβλίου του κ. Ε. Λυκούδη «Οί Μετανάσται» (άριθ. 43 τής σειράς των Ώφελιμων Βιβλίων) άποσπώμεν τό εξής κεφάλαιον άπεικονίζον ζωηρώς τάς περιπετείας των μεταναστών κατά τόν εις Άμερικην πλούν.

Σ τ Δ

ΑΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΙ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Άς παρακολουθήσωμεν τους Έλληνας μετανάσττας των άγροτικών δήμων τής Πελοποννήσου, ουδεμίαν γνωρίζοντας τέχνην, Άνευ κεφαλαίων, Άνευ τής ελαχίστης γνώσεως τής άγγλικής ή άλλης ξένης γλώσσης, με μόνα εφόδια

¹ Σ. Μ. Κατά τάς νεωτέρας τής επιστήμης προόδους, τό μεταξύ των ούράνιων σωμάτων διάστημα δέν είνε άπολύτως κενόν, ώς επιστεύετο μέχρι τουδε, αλλά τούναντίον κατέχεται υπό τινος ουσίας, είδους τινός ύλης άραιστάτης μεν και ελαφροτάτης, αλλά πάντως ύφισταμένης, άφού προξενεί διαθλάσεις και κατασβέσεις του διελαύνοντος αυτήν φωτός, ύπολογιζόμενας, ή τουλάχιστον λαμβανόμενας ύπ' όψει ύπό των άστρονόμων και φυσικών εις τους ύπολογισμούς αυτών, κατά τήν εξέτασιν μετεωρολογικών και άστρονομικών φαινομένων, εις τό βόρειον Σέλας, τό Νωδιακόν φώς, τήν πορείαν των κομητών κ.τ.λ. Τουτο είχαν συμπεράνει ήδη και παραδεχθή, και οι παλαιότεροι φυσιοδίται και άστρονόμοι, ως ό Lays de Chescaux, ό Enke, ό Ollers και άsten, έπεθεβαίωσαν όμως και οι νεώτεροι. Angström Backlund, Meibauer και τελευταίος ό Lockyer. Τό δε π ιόν τής ύλης ταύτης βεβαίως είνε πολύ διάφορον του τής ήμετέρας άτμοσφαιρας πολύ πιθανόν όμως να συγκριται τουτο εξ ύδρογόνου λίαν ήραιωμένου, άφού διά των πειραμάτων του προημνησθέντος Angström, δέν εύρέθησαν εν αυτή ούτε όξυγόνον ούτε άζωτον, ούτε ύδρατμοί, ούτε άνθρακικόν όξύ.

γνώσεων (και ως προς τουτο ακόμη όχι όλως) τήν άνάγνωσιν και τήν γραφήν τής ελληνικής, εφόδια σχεδόν άχρηστα εις τά μέρη εκείνα.

Άς τους παρακολουθήσωμεν από τής στιγμής, κατά τήν όποιαν παρασυρόμενοι από τους μελιρρύτους λόγους και από τήν εύγλωττίαν πλανοδίων πρακτόρων, φανερών και μυστικών, έλαβαν τό εισιτήριον τής μακρας άποδημίας και έπέβησαν του ξένου σκάφους, τό όποίον θα τους φέρη μακράν τής πατρίδος.

Άπό τής στιγμής, κατά τήν όποιαν τά πλοία ταυτα, τά έρημώνοντα τήν Ελλάδα, θα άνασπάσουν τήν άγκυραν, έπαισεν ή γοητεία, διελύθησαν τά όνειρα.

Η τραχύτης και ή άγριότης τής τύχης ή όποια τους άναμένει, προαγγέλλεται άμέσως από τήν συμπεριφοράν των άξιωματικών και του πληρώματος των ξένων σκαφών. Ψεύδη τά περι κλινών, ως προς τους πλείστους, ψεύδη τά περι τροφής ύγιους και έπαρκους. Σταιβάζονται μετά περιφρονήσεως, όπως όπως, και ουδεμία περι αυτών εφεξής μέριμνα, ουδεις πόνος. Ο ναύλος έπροπληρώθη. Τουτο ήτο τό ουσιῶδες! Εις όποιανδήποτε κατάστασιν και αν φθάση τό ανθρωποφορτίον εις τήν Νέαν Υόρκην, όσον και αν παραταθή τό ταξειδιον, είνε αδιάφορον. Έπιστροφήν ναύλου κανεις εξ αυτών δέν έχει τό δικαίωμα να ζητήση εις τους διαμέσους λιμένας· κ ι αν ζητήση, γέλως έμπαιγμοῦ θα άπαντήση εις τήν αυθάδειάν του.

Έκτός τούτου, μόλις εξέβηθ ό μετανάστης του λιμένος Πειραιώς, θα έκσπάση τρομακτική ή πληροφρία ότι εις τόν λιμένα τής Νεαπόλεως, τής Γενούης, τής Μασσαλίας ή τής Χάβρης θα γείνη μεταφόρτωσις. «Ολοι αι ύποσχέσεις περι του κατ' ευθείαν ταξειδίου από Πειραιώς εις Άμερικην, με τάς όποιας τόν είχαν εξαπατήσει, μανθάνει τότε ότι ήσαν κίβδηλοι.

Και αν επρόκειτο μόνον μεταφόρτωσις, ύπομονή! είνε τόσον ύλίγαι αι άποσκευαί του μετανάστου!

Τό δεινότερον είνε άλλο: Θα τους ρίψουν εις μίαν άποβάθραν ενός διαμέσου λιμένος, όπως τά όγκώδη έμπορεύματα ύπό διαμετακόμισιν, διά τά όποια δέν ύπάρχουν ούτε άποθήκαι, ούτε ύπόστεγα. Εκεί θα διασκορπισθούν πλάνητες εις τήν ξένην πόλιν, άγνωστοι, γευόμενοι τόσον ένωρίς τής ξενιτειάς τήν έρημιά, άφιλοι, ανυπεράσπιστοι και θα άναμένουν δέκα, είκοσιν ήμέρας, πολλάκις ένα μήνα και πλέον τήν σειράν τής φορτώσεώς των.

Τότε ένθυμούνται τό προξενείον τής Πατρίδος· τότε συναθροίζονται κύκλω τής οικίας εκείνης, επί του εξώστου τής όποιας κυματίζει έν κυκνούν έμβλημα, κυκνούν ως ό ούρανός τής Ελλάδος, τόν όποτον δέν θα επανιδούν πλέον.

Άλλά τί δύναται να πράξη υπέρ των θυμάτων τούτων ό προξενος;

Τό κεφάλαιον τουτο του μαρτυρολογίου των μεταναστών περιγράφουν ζωηρότατα αι διάφοροι προξενικαί εκθέσεις. Παραθέτομεν άποσπάσματα εκθέσεων του Γενικού Προξένου Μασσαλίας, από του έτους 1901, ένδεικτικά του βαθμού τής άπάτης, τής όποιας πίπτουν θυματα οι μετανάστται:

« . . . Οί άνεπιστρεπτει εις τόν Νέον Κόσμον μεταβαίνοντες είναι θυματα των μεγάλων άτμοπλοϊκών εταιρειών· οῦτοι ύποθηκείουσιν ή πωλοῦσι πάν ό,τι κέκτηνται, παραδίδοντες τό προίον αυτών εις τους πράκτορας των έν λόγω εταιρειών. Όμολογῶ, ότι πρό του θεάματος των διερχομένων έντεϋθεν Έλλήνων ή συνείδησίς μου εξανίσταται . . . Οί μετανάστται προς ους ύπόσχονται, ως προείπον, τόν επίγειον παράδεισον, παύουσιν από του να θεωρῶνται ως θνητα ανθρωπινα από τής στιγμής του άπόπλου του άτμοπλοίου διά Μασσαλίαν ή άλλον εύρωπαϊκόν λιμένα. Ο μετανάστης μεταβάλλεται εις έμπορεύμα, εις είδος.

«Όσάκις άπευθύνομαι εις άτμοπλοϊκήν εταιρειάν προς προστασίαν Έλλήνων, εις ους δέν υπετραπή ή άποβίβασις εις Άμερικην, διά διαφόρους λόγους, οι πράκτορες άποποιούνται τήν επιστροφήν των επί πλέον χρημάτων, επί τῷ λόγω ότι οι δυστυχεις οῦτοι υπέγραψαν συμφωνητικόν περι τουτου πρό του εκ Πειραιώς άπόπλου. Μεταχειρίζονται δε τήν φράσιν ils sont été engagés . . . ανέλαβον δηλ. τήν ύποχρέωσιν να παραιτηθούν τής επιστροφής του επί πλέον του ναύλου ποσού εκ των προτέρων. Διά τουτο τό κείριον κτύπημα δέον να κατενεχθή κατά των διαφόρων έν Ελλάδα ή πρακτόρων, οτινες εκμεταλλεύονται τήν άπειρίαν των δυστυχών μεταναστών. Άπόλυτος άνάγκη να άπαγορευθή ή εγκληματική αυτη στρατολογία».

Έξ άλλου έγγράφου του 1902 του αυτου Γενικού Προξένου άποσπώμεν τά εξής:

«Καθ' ήν στιγμην γράφω, εύρίσκονται πρό του προξενικού καταστήματος υπέρ τους όκτακοσίους μετανάστται επικαλούμενοι τήν συνδρομήν μου, όπως άποσταλῶσιν εις Άμερικη, όπως ενεργήσω και συλληρθή ό δι' άπάτης άφαιρέσεως αυτών τά χρηματα . . . Άλλοι δε όπως κατορθώσω να εισαχθῆ έν τῷ φρενοκομείῳ τής πόλεως εις παθών τας φρένας, ως εκ των κατὰ τόν διάπλου κακουχιών και των εδῶ στερήσεων».

Έμεινεν άνώνημος ό δυστυχής παράρρων! — Παράρρων και εξόριστος, σύρων τά βήματα, τά όποια δέν οδηγεί πλέον ή λαμπάς του λογικού, μόνος, άφιλος, άγνωστος, έρημος εις τά

έρημα τά ξένα. Μετ' όλίγον οι όκτακόσιοι σύντροφει τής εξορίας του, επεβιβάζοντο και πάλιν διά να άναχθούν εις τόν μακρόν πλούν του άχανους Όκεανού, μετ' όλίγον εκόπτετο ό μόνος δεσμός του άτυχους τουτου θυματος προς τους οικείους. Ουδεις έμαθέ ποτε ούτε τίς ήτο, ούτε εάν του Έλληνας Προξένου ή μέριμνα ήδυνήθη ν' ανοίξη δι' αυτόν τήν πύλην φιλανθρωπικού τινος ασύλου.

Και όμως ό δυστυχής οῦτος δέν είναι τό μόνον θυμα μεταξύ των μεταναστών.

Πλείστοι ύποκύπτουν, ως αυτός, εις τήν διασάλευσιν του λογικού κατὰ τόν αγωνιώδη, τόν πλήρη περιπετειών είκοσαήμερον περίπου διάπλου του Άτλαντικού. Είναι δε ακόμη περισσότεροι εκείνοι, των όποιων ή λαμπάς τής διανοίας έσβέσθη υπό τήν πνοήν τής καταϊγίδος του έν Άμερικῆ βίου, βίου οδύνης, αθλιότητος, στερήσεων.

Θα ήδυνάτο τις να όνομάση εύνοούμενους τής τύχης τους θνήσκοντας κατὰ τόν διάπλου· διότι ουδέποτε σχεδόν παραλείπει τήν επίσκεψιν του ό θάνατος εις τά ταξειδία ταυτα τά μακρά, με τό φορτίον τόσης ζωής σαρκός, δις σχιλίων μέχρι τρισχιλίων μεταναστών!

Τότε έν μέσω του άχανους ή θάλασσα και μόνον ή θάλασσα κυλίζει τά γιγάντεια αυτής κύματα, αν είναι Ιρλανδός ή Ιταλός ό θνήσκων, έχει τουλάχιστον τήν παραμυθίαν τής θρησκείας, διότι ίερεὺς καθολικός συνοδεύει τήν εκπαιριζομένην εκείνην ανθρωπομαζαν εις εκαστον πλούν. Άλλ' όταν επέρχεται ό θάνατος Έλληνας, έλλείπει και ή παραμυθία αυτή. Οί συνοδοί του άτυχους συγκεντροῦνται καθ' όμίλους έξωθεν του νεκρικού θαλαμίσκου, όχι θρηνοῦντες τήν τύχην του, αλλά τρέμοντες διά τήν ιδιικήν των ζών και διαβλέποντες εις τόν έν τῷ μέσω του Όκεανού θάνατον του άτυχους συμπολίτου ένα μαῦρον οϊωνόν τής άναμενούσης και αυτους τύχης.

Η κήδευσις του νεκρου είναι άνάλογος τής κοινής τύχης των. Γίνεται τήν νύκτα και εις ώραν πάντοτε άλλην από τήν αναγγελλομένην υπό του Κυβερνήτου, προς άποφυγήν των οδύνηρων έντυπώσεων των μεταναστών.

Οί ναυτικοί κανονισμοί επιβάλλουν τήν εγκλεισιν του λειψάνου έντός ασφαλτωμένου φερέτρου, διά να μη γίνεται ό νεκρός βορά των ιχθύων. Άλλά τοιαύτη πολυτέλεια ουδέποτε τηρείται διά τους δυστυχεις μετανάσττας μας.

Είναι μεσονύκτιον. Τά κυλινδούμενα κύματα του Όκεανού έχουν τό μακρόν χρώμα των νεφών, τά όποια κυλίζει επί του στερεώματος ό άνεμος. Έπί τής γεφύρας του νεκροτομποιού σκάφους ακούονται έν τῷ μέσω τής τυχής του Όκε-

ανού τὰ πρεστάγματα τοῦ Κυβερνήτου : ἀήμι-
ταχῶς, ἡρέμα, κράτει». Εἶναι τοῦτο ἡ μόνη τι-
μή, ἡ ἀπονεμομένη εἰς τὸν νεκρὸν τοῦ μετανά-
στου, ἐκ προνοίας διὰ νὰ μὴ πέσῃ τὸ πτώμα
εἰς τὴν ὄλκον τῆς ἔλικος καὶ ἀλεσθῆ ἀπὸ τὰ
περυγία της.

Ὁ κολοσσὸς ἤδη ἀκίνατεῖ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ
σιωπηλοῦ Ὁκεανοῦ. Δύο ναῦται κρατοῦντες
φανοὺς ἐξέρχονται τοῦ νεκρικοῦ θαλαμίσκου·
μετ' αὐτοὺς ἐπονται τέσσαρες ἄλλοι κρατοῦντες
ἀντικείμενον σχήματος ἐμπορικοῦ δέματος, εἰς
τὸ ἄκρον τοῦ ὁποίου εἶναι δεμένη διὰ σχοινίου
διάτρητος σιδηρᾶ σφαῖρα. Εἶναι τὸ πτώμα τοῦ
μετανάστου. Παλαιὸν ἰστίον ἀπορακωμένον
χρησιμεύει ὡς σάβανόν του, περιτυλιγμένον
σταυροειδῶς διὰ σχοινίων. Οἱ ἐξ ἄνδρες βαδί-
ζουν σιωπηλῶς ἐπὶ τοῦ καταστρώματος πρὸς ἐν
τῶν δεξιῶν δρυφράκτων, τὸ ὅποιον ἀνοίγεται.
Ἡ σανίς, ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶνε ὁ νεκρὸς, κλίνει
πρὸς τὸν Ὁκεανόν, καὶ ὁ Κυβερνήτης ἀσκεπῆς
ἀπαγγέλλει : «Πόντισον»!

Κοιλάζει τότε πρὸς στιγμὴν τὸ ὕδωρ καὶ ὁ
νεκρὸς ἀρχίζει τὴν κάθετον, τὴν πολύωρον πρὸς
τοὺς βυθοὺς τοῦ Ὁκεανοῦ πορεῖαν του.

Ἡ ἔλιξ πλήττει πάλιν τὸ κύμα καὶ τὸ σκά-
φος, τὸ φέρον τοὺς θηρευτὰς τύχης εἰς τὸν Νέον
Κόσμον, ἀναλαμβάνει τὴν συνήθη του ὄψιν.

Εἰς μετανάστης ὀλιγώτερον, — οὐδὲν πλέον !
Μικρὰ δὲ ληξικρατικὴ πρᾶξις τοῦ Κυβερνήτου, τοῦ
ἱατροῦ τοῦ πλοίου καὶ δύο μαρτύρων, σφάγις
τῶν πενιχρῶν ἀποσκευῶν τοῦ νεκροῦ καὶ παρά-
δοσις αὐτῶν εἰς τὴν προξενικὴν ἀρχὴν τοῦ τύ-
που τοῦ κατάπλου, αὐτὰ εἶνε τὰ τελευτάα
καθῆκοντα πρὸς οἰονδήποτε τῶν ἀτυχῶν, ὅστις
ἐγκαταλείπων τὴν πατρικὴν γῆν, δὲν προλαμ-
βάνει νὰ πατήσῃ πέραν τοῦ Ὁκεανοῦ τὴν Ἐπιγῆ
γεγμένην Γῆν τῶν πύθων καὶ τῶν οὐεῖρων του.

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΤΟ ΡΑΔΙΟΝ

Πολὺς γίνεται ἀπὸ τινος λόγος περὶ σπανίου
μετάλλου, τὸ ὅποιον περιορίζεται πρὸς τὸ παρὸν
δυστυχῶς ἐντὸς τῶν στενῶν ὁρίων τῶν χημείων,
διότι εἶνε μέταλλον πολυτιμώτατον, δὲν παρα-
δίδεται δὲ ἔξω εἰς τὸ ἐμπόριον. Πολυτιμώτατον
τῶν μετᾶλλων συνήθως λέγομεν τὸν χρυσόν,
ἀλλ' ἡ ἀξία αὐτοῦ εἶνε μηδαμινὴ ἀπέναντι τοῦ
αἰχιδίου, διότι ἂν ἐν γραμμάριον τοῦ πολυτίμου
κιτρίνου μετάλλου ἔχει ἀξίαν 3 τριῶν μόλις
φράγκων, ἐν γραμμάριον ραδίου στοιχίζει 50,000

φρ. ! δηλαδὴ εἰς ἐλάχιστος κόκκος τοῦ τιμίου
τοῦτου μετάλλου ἀντιπροσωπεύει ὀλόκληρον
περιουσίαν. Καὶ ἐν τούτοις παρὰ τὴν μεγάλην
ἀξίαν του ἐξηκολούθει νὰ μείνῃ ἄγνωστον εἰς
τοὺς πολλούς. Καὶ εἰς τοὺς πολλούς τῶν φυσι-
κῶν ἦτο κατ' ὄνομα μόνον γνωστὸν μέχρις ὅτου
πρὸ τινος δύο Γάλλοι φυσικοὶ ἀνεκάλυψαν εἰς
τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον σπουδαίαν ἀνακάλυψιν
ἀγνώστων τέως τοῦ ραδίου ιδιοτήτων.

Τὸ ράδιον ἐκπέμπει αὐτομάτως καὶ διηνεκῶς
ἀκτίνας παραδόξους καὶ μυστηριώδους φύσεως,
προσεγγιζούσας ὡς ἐκ τῶν ιδιοτήτων αὐτῶν πρὸς
τε τὰς ἀκτίνας τοῦ Ραϊντγγεν καὶ πρὸς τὰς
καθοδικὰς λεγομένας ἀκτίνας. Ὁμοίαν ἀκτινο-
βολίαν ἐκπέμπουσι καὶ δύο ἄλλα σπάνια μέταλλα,
τὸ οὐράνιον καὶ τὸ θόρειον, ἀλλ' ἡ ἔντασις αὐ-
τῆς εἶνε ἐλάχιστη, ἐν ἑκατομμύριον φορῶν ἀσθε-
νεστέρα τῆς τοῦ ραδίου. Αἱ ἀκτίνες αὐταὶ δια-
περῶσι σκιερὰ τινὰ σώματα καὶ ἐνεργοῦσιν ἐπὶ
φωτογραφικῶν πλακῶν κεκλεισμένων ἐντὸς κι-
βωτίων. Ἄν π. χ. κλεισθῶμεν ἐντὸς χρηματοφυ-
λακίου νόμισμά τι, κλειθᾶ ἢ ἄλλο ἀντικείμενον
καὶ τοποθετήσωμεν τὸ χρηματοφυλάκιον ἐπὶ
εὐαίσθητου φωτογραφικῆς πλακῶς, εἰς τινὰ δὲ
ἀπόστασιν τοποθετήσωμεν μικρὸν τεμάχιον ρα-
δίου, θ' ἀνεύρωμεν ἐπὶ τῆς πλακῶς καθαρῶς
ἀπεικονισμένον τὸ χρηματοφυλάκιον διαφανομέ-
νων ἐντὸς αὐτοῦ καὶ τοῦ νομίσματος ἢ τῆς κλει-
δός. Ἡ ἀκτινοβολία τοῦ ραδίου διήλθε διὰ τοῦ
χρηματοφυλακίου καὶ ἐπηρέασε τὴν πλάκα, ἀπα-
ραλλάκτως ὅπως αἱ ἀκτίνες τοῦ Ραϊντγγεν.

Αἱ ἐκ τοῦ ραδίου ἐκπεμπόμεναι ἀκτίνες αὐ-
τενεργοῦσιν ἐπὶ τινων σωμάτων χημικῶς. Μετα-
τρέπουσι τὸ ὄξυγόνον εἰς ὄζον καὶ χρωματίζουν
εἰς βαθὺ ἰόχρουν ἢ καστανόχρουν τὴν ὕλην καὶ
τὴν πορσελάνην. Ἐνεργοῦσιν ὡσαύτως καὶ ἐπὶ
τῶν ὀργανικῶν ἰσθῶν ὡς αἱ ἀκτίνες Ραϊντγγεν,
ἀλλὰ δραστικώτερον αὐτῶν, παράγουσαι βαθέα
καύματα. Κιθιστῶσιν ἐντόνως φωτεινὰ τὰ φω-
σφορίζοντα σώματα, οἷα ὁ θεικὸς ψευδάργυρος
καὶ ἄλλα, τὸσον μάλιστα, ὥστε ὑπετέθη ὅτι
ἴσως ἡμέραν τινὰ κατορθωθῆ νὰ παράγῃται διὰ
τοῦ ραδίου ἄνευ δαπάνης ἐνεργείας τεχνητὸν φῶς
ἰκανῶς ἔντονον, ὅπως χρησιμοποιῆται πρὸς φω-
τισμὸν. Δυστυχῶς πρὸς τὸ παρὸν ἐν χιλιάγραμ-
μον ραδίου στοιχίζει 50,000,000 φράγκων!

Εἶνε ἀληθές, ὅτι δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ χρησι-
μοποιηθῆ καθαρὸν ράδιον. Τὸ χλωριοῦχον ρά-
διον συνηνωμένον μετὰ τοῦ χλωριοῦχου βαρίου,
καίπερ ἀσθενέστερον, εἶνε ἀκόμη δραστικώτερον
καὶ στοιχίζει πολὺ ὀλιγώτερον. Καὶ διὰ τοῦτο
οἱ φυσικοὶ διὰ τὰ πειράματά των μεταχειρίζον-
ται τὰ ἄλατα ταῦτα τοῦ ραδίου, διότι ἄλλως
θὰ ἐδαπάνων κολοσσιαία ποσὰ δι' ἕκαστον αὐ-
τῶν πείραμα. Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ οικονομικοῦ λό-
γου, ὅστις ἐπιβάλλει τὴν χρῆσιν τῶν ἐνώσεων

τοῦ ραδίου, παρετηρήθη ὅτι αὐταὶ ἔχουσι καὶ
ἄλλην ἀξιοπαρατήρητον ιδιότητα. Μεταδίδουσιν
εἰς τὰ παρ' αὐτὰ τοποθετούμενα σώματα ἐνέρ-
γειαν, ἥτις καθιστᾶ αὐτὰ ὅμοια πρὸς τὰ ἄλατα
τοῦ ραδίου. Ἄν ἐν κεκλεισμένῳ χώρῳ κλεισθῆ
ἐνώσις τις τοῦ ραδίου μετ' ἄλλων σωμάτων καὶ
ἀφειθῶσιν ὅλα ὁμοῦ ἐπὶ τινὰ καιρὸν, παρατηρεῖ-
ται ὅτι τὰ οὕτως ἐκτιθέμενα σώματα ἀπέκτησαν
ἐνεργεῖαν ἀνάλογον πρὸς τὴν τοῦ ραδίου καὶ τό-
σον μεγαλητέραν ὅσον ὁ χώρος, ἐν τῷ ὁποίῳ
ἐνεκλείσθησαν, ἦτο μεγαλύτερος.

Ἄς λάβωμεν π. χ. δύο σφαῖρας ἐξ ὑάλου
ἠνωμένας διὰ σωλήνος ὀριζοντίου. Ἐν τῇ μιᾷ
τῶν σφαιρῶν τίθεται διάλυσις χλωριούχου ραδίου,
ἐν δὲ τῇ ἑτέρᾳ θειοῦχος ψευδάργυρος, σῶμα φω-
σφορίζον. Αἱ δύο σφαῖραι κλείονται ἐρμητικῶς
καὶ οὕτω προστατεύονται ἀπὸ τοῦ ἀέρος. Δια-
τηρουμένης τῆς συσκευῆς ἐφ' ἱκανὸν ἐν τῷ σκό-
τει παρηρεῖται ὅτι ὁ θειοῦχος ψευδάργυρος
κατέστη ἰσχυρῶς φωτοβόλος ὡς καὶ ὅλη ἡ ὕαλος
τῆς συσκευῆς. Ἄν δὲ αἱ δύο σφαῖραι χωρισθῶ-
σιν, ἡ φωτοβολία τοῦ θειοῦχου ψευδάργυρου ἐξα-
κολουθεῖ ἐπὶ τινὰ εἰσέτι χρόνον, μέχρις ἐνός μη-
νός πολλάκις, ἀλλ' ἐξασθενοῦσα βαθμιαίως. Ὅταν
ὅμως ἡ σφαῖρα ἐλθῆ εἰς συνάφειαν μετὰ τοῦ ἀέ-
ρος, τὸ φῶς ἐξαφανίζεται ἐντὸς ὀλίγων ὥρων.

Ἰσως εἰς τὸ πείραμα τοῦτο ἐνυπάρχει κατ'
οὐσίαν ἡ ἀρχὴ νέου εἶδους φωτισμοῦ, ὅστις οὐδὲν
θὰ ἐστοίχιζε, διότι ἡ μεταδοτικὴ ιδιότης τοῦ
χλωριούχου ραδίου φαίνεται διαρκούσα ἐπ' ἀόρι-
στον, τοῦλάχιστον ἐπὶ πολὺν χρόνον.

Μία ἄλλη ιδιότης τῶν ἀκτίνων τοῦ ραδίου ὡς
καὶ τῶν τοῦ θορίου καὶ τοῦ οὐρανίου εἶνε ὅτι
ἀφαιροῦσι τὸν ἠλεκτρισμὸν τῶν ἠλεκτρισμένων
σωμάτων.

Περίεργοι ἀληθῶς αἱ ιδιότητες αὐταὶ τοῦ ρα-
δίου, ἐκπέμποντος διηνεκῶς ἀκτίνας ἐνεργοῦς
ἐπ' ἀόριστον σχεδόν, σώματος δηλαδὴ ἐνεργοῦν-
τος ἀενάως καὶ ἄνευ φαινομενικῆς δαπάνης,
σώματος, ὅπερ παριστᾶ μίαν μορφήν τῆς ἀενάου
ἐνεργείας, μίαν λύσιν τοῦ προβλήματος τοῦ
ἀεικινήτου, ὅπερ ἀψηφίσθησε τόσα πνεύματα.

Ἄλλ' εἰς τὰς παραδόξους αὐτάς καὶ μοναδι-
κάς ιδιότητας τοῦ ραδίου προσετέθη ἐπ' ἐσχάτων
καὶ μία ἄλλη· παρετηρήθη ὅτι τὸ ράδιον οὐχὶ
μόνον ἐκπέμπει ἐνεργὸν φωτεινὴν ἀκτινοβολίαν,
ἀλλὰ παράγει ἐπ' ἀόριστον καὶ θερμαντικὰς ἀκτί-
νας. Κατεμέτρησαν δὲ καὶ τὸ ποσὸν τῆς οὕτως
ἐκπεμπομένης θερμότητος διὰ διαφόρων μεθόδων.

Οἱ φυσικοὶ φρονοῦσι γενικῶς ὅτι τοιαύτη συνε-
χῆς καὶ διηνεκῆς ἀπόλυσις τοσαύτης θερμότητος
δὲν δύναται νὰ ἐξηγηθῆ ἄλλως ἢ διὰ συνήθους
χημικῆς μετατροπῆς. Ἄν ἡ παραγωγή τῆς θερ-
μότητος ἀναζητηθῆ εἰς ἐσωτερικὴν τινὰ μετα-
τροπήν, αὕτη θὰ εἶνε φύσεως βαθύτερας καὶ θὰ
ὀφείλεται εἰς ἀλλοίωσιν τινὰ αὐτοῦ τοῦ χημικοῦ

ἀτόμου τοῦ ραδίου. Ἄλλ' ἡ τοιαύτη μετατροπὴ,
ἂν ὑπάρχῃ, τελεῖται βραδύτατα, διότι αἱ ιδιο-
τητες τοῦ ραδίου ἐπὶ πολλὰ ἔτη οὐδεμίαν ὑφί-
στανται μεταβολήν. Οὐδὲ διὰ τῆς φασματικῆς
ἀναλύσεως παρετηρήθη μεταβολὴ τῆς τοῦ χλω-
ριούχου ραδίου μετὰ παρέλευσιν πέντε μηνῶν.
Ὅστε ἂν ἡ ὑπόθεσις τῆς χημικῆς ἀλλοιώσεως
εἶνε ἀληθῆς, αὕτη τελεῖται λίαν βραδέως.

Ἐπάρχει ὅμως καὶ ἡ γνώμη ὅτι ἡ ἀπόλυσις
τῆς θερμότητος δυνατὸν νὰ ἐξηγηθῆ καὶ διὰ τῆς
ὑποθέσεως ὅτι τὸ ράδιον χρησιμοποιοῖ ἐξωτερι-
κὴν ἐνεργεῖαν ἀγνώστου φύσεως.

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ

ΓΝΩΜΑΙ

ΠΑΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΝ

Ἡ πηγὴ τῶν παθῶν μας ὄλων, ἡ φιλαυτία, δὲν ὑ-
ποφέρει νόμους ἢ προσταγὰς ἄλλου· καθεὶς ἐπιθυμεῖ
νὰ γίνεταί, ἂν ἦτο δυνατόν, ἰδιός του νομοθέτης καὶ
ἄρχων, καὶ τόσον πλεῖστον ὅσον εἶναι πλέον διε-
φθαρμένος.

Κοραῖς

Ἄγνη προσήγεια τρόπων καὶ γνησίως καλὴ θέλησις
εἶνε αἱ ὑψίσται ἀνθρώπιναι ἀρεταί, κατὰ τῶν ὁπίων
καὶ ὁ ἡρώισμός μεθ' ὅλης τῆς αἰγλης καὶ τῆς δόξης
τοῦ ὑποχωρεῖ.

Βαρζάγην.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Πλωτὴ σχολῆ

Ἄμερικανὸς παιδαγωγὸς φίλος τῆς ὑγιεινῆς
καὶ τοῦ ἀνοικτοῦ ἀέρος ἱδρύσε σχολὴν πλωτὴν,
ἐπινοήσας καὶ ταύτην τὴν πρωτάκουστον ἐκπαι-
δευτικὴν μεταρρύθμισιν. Τὸ ἱδρυμα τῆς σχολῆς
τοῦ εἶναι τὸ Κιούγκ Ἄμερικάν, μέγα ἰστίοφόρον
πλοῖον ἐντὸς τοῦ ὁποίου 250 μαθηταὶ δύναται
ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν 25 καθηγητῶν νὰ διακούσῃσι
τὰς σπουδὰς των ἐν μέσῳ τῆς γαλινιαίας καὶ κα-
θαρᾶς ἀτμοσφαιρας τοῦ ὠκεανοῦ. Ταῦτοχρόνως
θὰ ἐκτελῶνται καὶ ἐκδρομαὶ κατὰ μήκος τῶν ἁ-
κτῶν, μέχρι τοῦ Καναδά, τοῦ Μεξικικοῦ καὶ μέ-
χρι τῆς Εὐρώπης.

Ἡ διάρκεια τῶν σπουδῶν ὠρίσθη εἰς τέσσαρα
ἔτη, μετὰ τὰ ὁποῖα ὁ νέος μαθητῆς θ' ἀποδίδε-
ται εἰς τὴν οἰκογενεῖαν αὐτοῦ. Δύναται ἀκόμη
νὰ μείνῃ ἐν ἔτος, ἀλλ' ὑπὸ τὴν ιδιότητα ἐπιβά-
του ὅπως συμπληρώσῃ τὴν κοινωνικὴν του μόρ-
φωσιν.

Ἡ σχολὴ αὕτη προορίζεται διὰ τὰς πλουσιω-
τάτας οἰκογενείας τοῦ Νέου Κόσμου. Τὰ διδά-
κτρα καὶ τὰ τροφεῖα ὠρίσθησαν διὰ τὴν τετραε-
τίαν εἰς 30,000 φράγκων.

Ὁ μεταλλικός πλοῦτος τῆς γῆς

Εἰς τετρακόσια δισεκατομμύρια φράγκων, οὔτε περισσότερα οὔτε ὀλιγώτερα, ὑπολογίζεται ὁ μεταλλικός πλοῦτος τὸν ὁποῖον ἐγκρύπτουσι τὰ ἔγκυρα τῆς γῆς. Ὁ χρυσός, τοῦ ὁποῖου ἡ ἔτησία παραγωγή ἀνέρχεται εἰς 400,000 χιλιόγραμμα ἀξίας 1,200 ἑκατομμυρίων, κατέχει τὴν τετάρτην θέσιν εἰς τὴν μεταλλικὴν παραγωγὴν. Ὁ γαιάνθραξ μόνος ἀποτελεῖ σχεδὸν τὸ ἕμισυ τῆς ὀλικῆς παραγωγῆς, διότι ἐξάγονται κατ' ἔτος 75 ἑκατομμύρια τόννων ὑπολογιζομένων εἰς 9 δισεκατομμύρια φράγκων. Ἐξορύσσεται πρὸς τούτους σίδηρος ἀξίας 4 δισεκατομμυρίων, πετρέλαιον 2 δισεκατομμυρίων καὶ πολύτιμοι λίθοι ἐνὸς δισεκατομμυρίου. Τὰ ἄλλα προϊόντα τῆς γῆς ἐκτιμῶνται εἰς 3 κατ' ἔτος δισεκατομμύρια φράγκων. Τὸ ὅλον τῆς ἔτησίας ἐξαγωγῆς ὑπολογίζεται εἰς 20 δισεκατομ. Μὲ τόκον 5⁰/₁₀ ἢ λαμπρὰ αὕτη πρόσοδος ὑποθέτει κεφάλαιον 400 δισεκατομμυρίων.

Σχολὴ ξενοδόχων

Ἡ Ἑλβετία εἶναι ἡ κλασικὴ χώρα τῶν ξενοδόχων. Ἰπάρχει ἐν αὐτῇ καὶ σχολὴ ἀσκούσα τοὺς νέους εἰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο, πρὸ ὀλίγου δὲ ἐπανελήφθησαν τὰ μαθήματα αὐτῆς. Εἰς τὸ μοναδικὸν τοῦτο ἐν τῷ κόσμῳ ἀλλὰ πρακτικώτατον ἐκπαιδευτήριον δεκατοὶ εἶναι μόνον ὅσοι διανύουσι τὸ 16ον—18ον ἔτος τῆς ἡλικίας των, γνωρίζουσι δὲ τὴν γερμανικὴν καὶ τὴν γαλλικὴν. Τὰ διδάκτρα εἶναι μεγάλα. Ὁ σπουδαστὴς καταβάλλει φράγκα 140 κατὰ μῆνα ἵνα προαλειφθῆ εἰς τέλειον διευθυντὴν ξενοδοχείου. Τὸ πρόγραμμα τῆς σχολῆς περιέχει μαθήματα γαλλικῆς, ἀγγλικῆς, γερμανικῆς, ἀριθμητικῆς, καταστιχογραφίας, γεωγραφίας, γνώσεις περὶ διατηρήσεως εἰνων, σειρὰν πλήρη μαγειρικῆς, τοὺς κανόνας τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς εὐπρεποῦς συμπεριφορᾶς, ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις θεωρητικὴν καὶ πρακτικὴν διδασκαλίαν τῆς λειτουργίας μεγάλου καὶ προτύπου ξενοδοχείου.

Ψευδεῖς βλεφαρίδες.

Γνωστοὶ ἦσαν ἕως τῶρα οἱ ψευδεῖς ὀδόντες, αἱ ψευδεῖς κνήμαι, ἡ ψευδὴ κόμη, οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἄλλα ἀκόμη μέλη τοῦ σώματος. Ἐν Ἀμερικῇ κατασκευάζονται ἀπὸ τίνος καὶ πωλοῦνται καὶ ψευδεῖς βλεφαρίδες. Ὁ κατασκευαστὴς των ἀναλαμβάνει καὶ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν, προμηθεύει δὲ παντὸς εἶδους καὶ ποιότητος. Ζεύγος κοινῶν βλεφαρίδων στοιχίζει τρία φράγκα, γίνεται δὲ ἐκπτώσις 0,50 εἰς τὰς γυναῖκας τοῦ θεάτρου, ἕνεκα τῆς πολλῆς ὑπ' αὐτῶν καταναλώσεως τοῦ ἐμπορεύματος. Αἱ ψευδεῖς βλεφαρίδες εἶναι λεπταὶ τρίχες προσκεκολλημέναι ἐπὶ λεπτοτάτης μεμβράνης ἐκ δέρματος ἰχθύος, ἧτις προσκολλᾶ-

ται εἰς τὰ ἄκρα τῶν βλεφάρων τόσο καλῶς ὥστε δύσκολον εἶναι νὰ διακρίνη τις τὰς ψευδεῖς ἀπὸ τῶν ἀληθῶν βλεφαρίδων.

Τὰ τρίχαπτα.

Ἡ γαλλικὴ Βουλὴ ἐθέσπισε τελευταίως τὴν ὑποχρεωτικὴν διδασκαλίαν τῆς κατασκευῆς τῶν τριχάπτων εἰς τὰ παρθεναγωγεῖα, διότι ἡ γνώσις τοῦ ἐργοχείρου τούτου εἶναι εἰς μὲν τὰς εὐπόρους ἀσχολίας χρήσιμος, εἰς δὲ τὰς πτωχὰς πόρος ὄχι εὐκαταφρόνητος.

Περὶ τριχάπτων δὲ προκειμένου ἀναφέρεται ὅτι τὴν ὠραιότεραν καὶ βρυτιμότεραν αὐτῶν συλλογὴν ἔχουσιν ἡ βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας καὶ ἡ πριγκίπισσα τῆς Οὐαλλίας. Ἡ τῆς βασίλισσας ὑπολογίζεται εἰς τὴν ἀξίαν 1,875,000 φράγκων, ἡ δὲ τῆς πριγκίπισσας ἐξετιμήθη εἰς 1,250,000 φράγκων. Ἡ αὐτοκράτειρα Εὐγενία ἔχει ἐν τῇ συλλογῇ τῆς τριχάπτων, τοῦ ὁποῖου τὸ μέτρον ἔχει ἀξίαν 125,000 φράγκων. Ἀλλὰ βαρυτιμότερα εἶναι τὰ τρίχαπτα τῶν ἀμερικανῶν ἑκατομμυριούχων Ἀστὼρ καὶ Βάνδερβιλδ, ἐκάστου τῶν ὁποῖων ἡ ἀξία ὑπερβαίνει τὰ 2 ἑκατομμύρια φράγκων. Μοναδικὴ δὲ εἶναι ἐν τῷ κόσμῳ ἡ συλλογὴ τῶν τριχάπτων τοῦ Πάπα, ἀξίαν ἔχουσα 5,000,000 φράγκων.

Στρατιωτικοὶ σκύλοι.

Ἀπολύονται τῆς ὑπηρεσίας καὶ πρόκειται νὰ ἀντικατασταθῶσι δι' ἄλλων ὅλοι οἱ στρατιωτικοὶ σκύλοι τῆς Γερμανίας. Μέχρι τοῦδε τὰ τετράποδα ταῦτα ἐστρατολογούντο ἐκ τῆς τάξεως τῶν κυνηγετικῶν σκύλων. Ἀπεδείχθη ὅμως ὅτι μ' ὄθας τὰς ἀρετὰς των οἱ σκύλοι τοῦ στρατοῦ δὲν ἦσαν ἀσφαλεῖς ἐπίκουροι τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας. Πολλάκις, ἐφ' ἐκόμιζον τὰς ἀγγελίας συνέβη νὰ παρεκτραπῶσι τῆς ἀποστολῆς ἐλκυόμενοι ἐκ τοῦ πειρασμοῦ τῶν θηραμάτων, τὰ ὅποια ἀπαντῶσι καθ' ὁδόν. Τοῦ λοιποῦ οἱ στρατιωτικοὶ σκύλοι θὰ λαμβάνωνται ἐκ τῶν ποιμενικῶν τῆς Σκωτίας, οἱ ὅποιοι διακρίνονται διὰ τὴν ἀντοχὴν των καὶ θεωροῦνται ὡς ἀγγελιοφόροι ἀσφαλέστατοι.

Ὁ Πάπας ποιητὴς

Ὁ Πάπας Λέων ὁ ΙΓ' εἶνε, ὡς γνωστόν, διακεκριμένος ποιητὴς ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ. Ἐσχάτως συνέθεσε δύο ποιήσεις, τὰς ὁποίας εἰς ἐνδειξὴν εἰδικῆς εὐχίας ἀπέστειλεν εἰς καθολικὴν γερμανικὴν ἐφημερίδα. Τοὺς λατινικοὺς τούτους στίχους τοῦ ὁ Ποντίφηξ ἀνέγνωσεν ἐσχάτως εἰς δύο καρδιναλίους, οἱ ὅποιοι παρεκλήθησαν νὰ εἰπωσιν ἀδιστακτικῶς τὴν γνώμη των καὶ τὴν ἐδήλωσαν εἰς τὴν Αὐτοῦ Ἀγιότητα, ὑποδείξαντες ἀσθενῆ τινα σημεῖα, ἰλλὰ θυμύσαντες τὰς λοιπὰς στροφάς. Ὁ Πάπας προτιμᾷ ἐκ πάντων τῶν κλασικῶν λατίνων τὸν Ὀράτιον, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπὶ μᾶλλον ἀρέσκειται, εἶπεν, ἐφ' ὅσον γηράσκει.